

กรอบการพัฒนากาเกษตรเชิงพื้นที่
ตำบลบ่อทอง อำเภอลองแสนขัน ปี ๒๕๖๙

สำนักงานเกษตรอำเภอลองแสนขัน
จังหวัดอุดรดิตร

คำนำ

กรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่ ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์ ปี พ.ศ. ๒๕๖๙ ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเข็มทิศและกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรระดับพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูลพื้นฐานทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ร่วมกับการวิเคราะห์สถานการณ์ภาคการเกษตรในปัจจุบันเพื่อให้การพัฒนาภาคการเกษตรสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง

เนื้อหาภายในเล่มประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกในหลายมิติ อาทิ ลักษณะภูมิประเทศ แหล่งน้ำ การใช้ประโยชน์ที่ดิน สินค้าเกษตรที่สำคัญ รวมถึงผลการวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรเพื่อนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอโครงการสำคัญ (Project Brief) สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการแก้ปัญหาและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประสานแผนงาน โครงการ และกิจกรรมพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อพี่น้องเกษตรกรต่อไป

สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ง
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป	
<u>ข้อมูลด้านกายภาพ</u>	
๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง	๑
๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่	๑
๑.๒ อาณาเขต	๑
๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง	๑
๒. ลักษณะภูมิประเทศ	๒
๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม	๒
๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน	๓
๒.๓ กลุ่มชุดดิน	๔
๓. ลักษณะภูมิอากาศ	๑๐
๓.๑ ฤดูกาล	๑๐
๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ	๑๐
๔. เส้นทางคมนาคม	๑๐
๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล	๑๐
๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ	๑๑
๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน	๑๒
๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ	๑๒
๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ	๑๒
๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	๑๓
<u>ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ</u>	
๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ	๑๔
๒. สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI	๑๕
<u>ข้อมูลด้านสังคม</u>	
๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร	๑๕
๑.๑ เกษตรกร	๑๕
๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร	๑๗

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ	
๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของตำบล ชนิดสินค้า ข้าว	๒๒
๑.๑ แหล่งน้ำหลัก	๒๒
๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๒๒
๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต	๒๔
๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก	๒๕
๑.๕ ต้นทุนการผลิต	๒๕
๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๒๖
๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๒๗
๒. การวิเคราะห์ Supply chain ข้าว	๒๘
๓. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของตำบล ชนิดสินค้า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	๓๐
๑.๑ แหล่งน้ำหลัก	๓๐
๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๓๐
๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต	๓๒
๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก	๓๓
๑.๕ ต้นทุนการผลิต	๓๓
๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๓๔
๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๓๕
๔. การวิเคราะห์ Supply chain ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	๓๖
๕. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของตำบล ชนิดสินค้า มันสำปะหลังโรงงาน	๓๗
๑.๑ แหล่งน้ำหลัก	๓๗
๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๓๗
๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต	๓๙
๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก	๔๐
๑.๕ ต้นทุนการผลิต	๔๐
๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๔๑
๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๔๑
๖. การวิเคราะห์ Supply chain มันสำปะหลังโรงงาน	๔๒
บทที่ ๓ บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	
๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ	๔๕
๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๔๙
บรรณานุกรม	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑ แสดงเขตการปกครอง	๒
๒ แสดงสรุปเขตการปกครอง	๒
๓ แสดงพื้นที่ป่าไม้	๓
๔ แสดงข้อมูลฤดูกาล	๑๐
๕ แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี	๑๐
๖ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดใหญ่ และขนาดกลาง	๑๒
๗ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดเล็ก	๑๒
๘ แสดงข้อมูลสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	๑๓
๙ แสดงข้อมูลบ่อบาดาล	๑๓
๑๐ แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน	๑๓
๑๑ แสดงข้อมูลด้านพืช	๑๔
๑๒ แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์	๑๔
๑๓ แสดงข้อมูลด้านประมง	๑๕
๑๔ แสดงจำนวนครัวเรือน และประชากร	๑๕
๑๕ แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ	๑๕
๑๖ แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ	๑๖
๑๗ แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน	๑๖
๑๘ แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ์	๑๖
๑๙ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร	๑๗
๒๐ แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์	๑๗
๒๑ แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๑๘
๒๒ แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ	๑๘
๒๓ แสดงข้อมูลกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์	๑๙
๒๔ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร	๑๙
๒๕ แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร	๑๙
๒๖ แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน	๒๐
๒๗ แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	๒๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๒๘	แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่	๒๐
๒๙	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว	๒๒
๓๐	แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตข้าว	๒๓
๓๑	แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม	๒๓
๓๒	แสดงต้นทุนการผลิต	๒๕
๓๓	แสดงเกษตรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่	๒๗
๓๔	แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๒๗
๓๕	แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า ข้าว อำเภอทองแสนขัน	๒๘
๓๖	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	๓๐
๓๗	แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	๓๑
๓๘	แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระดับชั้นความเหมาะสม	๓๑
๓๙	แสดงต้นทุนการผลิต	๓๓
๔๐	แสดงเกษตรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่	๓๕
๔๑	แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๓๕
๔๒	แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอทองแสนขัน	๓๖
๔๓	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง	๓๗
๔๔	แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตมันสำปะหลัง	๓๘
๔๕	แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม	๓๘
๔๖	แสดงต้นทุนการผลิต	๔๐
๔๗	แสดงเกษตรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่	๔๒
๔๘	แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๔๒
๔๙	แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า มันสำปะหลัง อำเภอทองแสนขัน	๔๒
๕๐	แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)	๔๕
๕๑	แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๔๙

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๑	แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อตำบล	๑
๒	แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้ตำบล	๓
๓	แผนที่แสดงความลาดชันตำบล	๓
๔	แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินตำบล	๔
๕	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบล	๑๔
๖	แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว	๒๒
๗	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว (พื้นที่ปลูกจริง)	๒๓
๘	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม	๒๔
๙	แสดงปฏิทินการเพาะปลูก	๒๕
๑๐	แสดงวิธีการตลาดอำเภอ	๒๖
๑๑	แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	๓๐
๑๒	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (พื้นที่ปลูกจริง)	๓๑
๑๓	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระดับชั้นความเหมาะสม	๓๒
๑๔	แสดงปฏิทินการเพาะปลูก	๓๓
๑๕	แสดงวิธีการตลาดอำเภอ	๓๔
๑๖	แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง	๓๗
๑๗	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (พื้นที่ปลูกจริง)	๓๘
๑๘	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม	๓๙
๑๙	แสดงปฏิทินการเพาะปลูก	๔๐
๒๐	แสดงวิธีการตลาดอำเภอ	๔๑

บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป

ข้อมูลด้วยกายภาพ

๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๓๑๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๙๘,๙๒๗ ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ เทศบาลตำบลทองแสนขัน และองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อทอง

๑.๒ อาณาเขต

ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลและอำเภอใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลผักขวาง อำเภอทองแสนขัน และตำบลน้ำไผ่ อำเภอโนนสะอาด
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลป่าคาย อำเภอทองแสนขัน

ภาพที่ ๑ แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อตำบล

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน มีการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลทองแสนขัน จำนวน ๖ หมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อทอง จำนวน ๘ หมู่บ้าน

ตารางที่ ๑ แสดงเขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อทอง		เทศบาลตำบลทองแสนขัน	
หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน
๑	บ้านแสนขัน	๑	บ้านแสนขัน
๒	บ้านแสนขัน	๒	บ้านแสนขัน
๓	บ้านท่าช้าง	๓	บ้านท่าช้าง
๔	บ้านน้ำลอก	-	-
๕	บ้านปางหมื่น	-	-
๖	บ้านปางค้อ	-	-
๗	บ้านแพะ	-	-
๘	บ้านวังเบน	-	-
๙	บ้านบ่อทอง	๙	บ้านบ่อทอง
๑๐	บ้านเนินชัย	๑๐	บ้านเนินชัย
๑๑	บ้านถ้ำดิน	-	-
๑๒	บ้านแสนขัน	๑๒	บ้านแสนขัน
๑๓	บ้านน้ำลอก	-	-
๑๔	บ้านแพะ	-	-
๑๕	บ้านแพะ	-	-

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๒ แสดงสรุปเขตการปกครอง

ตำบล	เนื้อที่ทั้งหมด (ไร่)	อบต	เทศบาลตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนบ้าน (ครัวเรือน)
บ่อทอง	๒๓๐,๔๖๗.๐๐	๑	๑	๑๕	๔,๔๘๓

ที่มา : ๑: <https://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๙

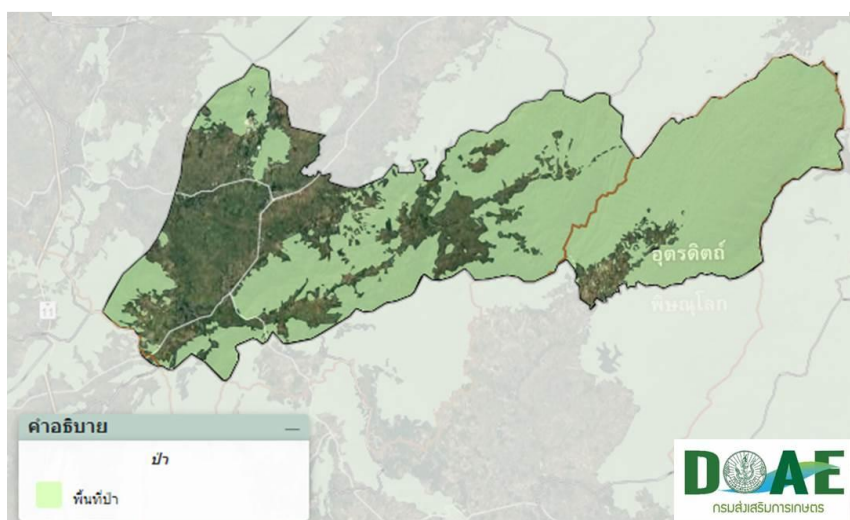
๒: สำนักทะเบียนอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ. ๒๕๖๙

๒. ลักษณะภูมิประเทศ

๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

ตำบลบ่อทอง มีพื้นที่ทั้งหมด ๑๙๘,๙๒๗.๒๘ ไร่ ลักษณะภูมิประเทศของตำบลบ่อทอง ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ภูเขาและที่ราบสูงประมาณ ๖๐% ของพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ภายในตำบลจะเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นลูกคลื่นมีพื้นที่ป่าไม้ ประมาณ ๑/๔ ของพื้นที่ทั้งตำบล พื้นที่ภูเขาและป่าไม้ ส่วนใหญ่จะอยู่ด้านตะวันออกของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ ๘ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๑๑ หมู่ที่ ๔ พื้นที่ราบสูงตามเชิงภูเขา พื้นที่ราบเอียง พื้นที่ราบและพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ราบสูงตามเชิงภูเขา และพื้นที่ราบเอียงจะเป็นพื้นที่ทำไร่ในฤดูฝน พื้นที่ราบลุ่ม จะอยู่ตอนล่างของตำบลบ่อทอง เป็นพื้นที่ทำนาปี และนาปรัง และปลูกพืชไร่ในฤดูแล้ง พื้นที่ราบของตำบลบ่อทอง อยู่ทางตอนใต้ของระบบชลประทานคลองตรอน จึงทำให้มีน้ำท่วมบ่อยครั้งในฤดูฝน

แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้ ตำบลบ่อทอง อำเภอกองแสนขัน

ภาพที่ ๒ แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้ตำบลบ่อทอง

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๔)

ตารางที่ ๓ แสดงพื้นที่ป่าไม้

ตำบล	พื้นที่ทั้งหมด	พื้นที่ป่าไม้ (ไร่)	คิดเป็นร้อยละ
บ่อทอง	๒๓๐,๔๖๗.๐๐	๑๕๐,๑๐๐.๐๐	๖๕.๑๓

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๔)

๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน

พื้นที่ตำบลบ่อทอง อำเภอกองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบระหว่างภูเขาและบริเวณลูกคลื่นลอนลาด โดยมีสภาพพื้นที่ความลาดชันประมาณ สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินตื้นถึงลึกมาก ปนกรวดหรือลูกรัง และมีบางส่วนเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่และไม้ผล

แผนที่แสดงความลาดชันของตำบลบ่อทอง อำเภอกองแสนขัน

ภาพที่ ๓ แผนที่แสดงความลาดชันตำบล

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๔)

๒.๓ กลุ่มชุดดิน

ดินในอำเภอทองแสนขัน มีกลุ่มชุดดิน จำนวน ๑๖ กลุ่มชุดดิน ดังนี้

๑. กลุ่มชุดดินที่ ๕

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีเทาแก่ น้ำตาลปนเทา ดินล่างมีสีเทาอ่อน หรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่และน้ำตาลปนเหลือง ตลอดชั้นดินมักพบก้อนสารเคมีเหล็กและแมงกานีส ปะปนอยู่ในพื้นที่ปลูกของไม้ผลแต่ละชนิดชั้นดินลึก ดินกลุ่มดินนี้เกิดจากพวกตะกอนลำนํ้า และเป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว พบในพื้นที่ราบเรียบตามลานตะพักลำนํ้าค่อนข้างใหม่ และลานตะพักลำนํ้าระดับต่ำน้ำแช่ขังลึก น้อยกว่า ๓๐ ซม. นาน ๓ - ๕ เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง pH ๕.๕ - ๖.๕ แต่ถ้าดินมีก้อนปูนปะปนในดินชั้นล่าง ดินชั้นนี้จะมีปฏิกิริยาเป็นด่างอ่อน pH ๗.๕-๘.๐ ได้แก่ ชุดดินหางดง และ พาน

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ในฤดูฝนน้ำแช่ขังนาน ๓ - ๕ เดือน ดินมีการระบายน้ำเร็ว

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ลักษณะเนื้อดินและการระบายน้ำ ของดิน กลุ่มชุดดินที่ ๕ มีความเหมาะสมที่จะใช้ทำนามากกว่าปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก ซึ่งเกษตรกร ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาอยู่แล้วในช่วงฤดูฝน อย่างไรก็ตามกลุ่มชุดดินที่ ๕ ยังสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักต่างๆ ได้เป็นอย่างดีในช่วงฤดูแล้งหรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว และปลูกผักมากในภาคเหนือของประเทศไทย

๒. กลุ่มชุดดินที่ ๗

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว มีสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนเทา พบจุดประสีน้ำตาล สีแดงปนเหลือง สีน้ำตาลปนแดงหรือสีแดงปะปนตลอดชั้นดิน กลุ่มดินนี้เกิดจากพวกตะกอนลำนํ้า เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว พบตามพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ฤดูฝนขังน้ำลึก ๓๐ - ๕๐ ซม. นาน ๓ - ๔ เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH ๖.๐ - ๗.๐ ได้แก่ ชุดดินนครปฐม ผักกาด เดิมบาง อุดรดิตถ์ ท่าตูม สุโขทัย พิจิตร ปัจจุบันบริเวณส่วนใหญ่ใช้ทำนาถ้าหากมีการชลประทานและการจัดการที่ดี สามารถทำนาได้ ๒ ครั้ง ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ฤดูฝนมีน้ำแช่ขังนาน ๓ - ๕ เดือน

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ลักษณะเนื้อดินและการระบายน้ำ ของดิน กลุ่มชุดดินที่ ๗ มีความเหมาะสมในการทำนามากกว่าปลูกไร่ ไม้ผล และพืชผัก ซึ่งเกษตรกรได้ใช้ทำนา อยู่แล้วในช่วงฤดูฝน อย่างไรก็ตามกลุ่มชุดดินนี้ยังสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักต่างๆ ได้ ในช่วงฤดูแล้งถ้ามีแหล่งน้ำ ธรรมชาติหรือแหล่งน้ำชลประทานช่วยเสริม

๓. กลุ่มชุดดินที่ ๑๕

ลักษณะโดยทั่วไป: หน่วยที่ดินนี้เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งดินบนมีสีน้ำตาลปนเทา ดินล่างสีน้ำตาลหรือสีเทาปนชมพูพบจุดประสีเหลือง หรือสีน้ำตาลปนเหลืองตลอดชั้นดิน ในดินชั้นล่างมักพบก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีส กลุ่มชุดดินนี้ เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบบริเวณพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ดินมีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำถึงปานกลางปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลาง ถึงเป็นกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ ๖.๐ - ๗.๕ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา ในฤดูแล้ง บริเวณใกล้แหล่งน้ำใช้ปลูกพืชผักต่างๆ หรือพืชไร่บางชนิด ถ้ามีระบบชลประทานใช้ทำนาได้ ๒ ครั้ง ในรอบปี ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินแม่สาย ชุดดินน่าน ชุดดินหล่มสัก ชุดดินแม่ทะ ชุดดินเฉลียงลับ ชุดดินลับแล

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : โดยทั่วไปไม่มี แม้บางแห่งดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำแต่พอปรับปรุงได้ไม่ยาก

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ลักษณะเนื้อดินและการระบายน้ำของดิน กลุ่มชุดดินที่ ๑๕ มีความเหมาะสมในการทำนามากกว่าการปลูกพืชไร่ ไม้ผลและพืชผัก ซึ่งเกษตรกรได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาอยู่แล้วในช่วงฤดูฝน อย่างไรก็ตามกลุ่มชุดดินนี้ยังสามารถปลูกพืชไร่ และพืชผักต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ในช่วงฤดูแล้งถ้ามีน้ำชลประทานและเกษตรกรได้ปฏิบัติกันอยู่แล้วในบางพื้นที่เพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือก

๔. กลุ่มชุดดินที่ ๑๗

เป็นกลุ่มดินร่วนหยาบที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ มีชั้นแน่นที่บภายในความลึก ๑๐๐ ซม. จากผิวดิน ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นด่างเล็กน้อย การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

สมบัติของดินเป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำหรือจากการสลายตัวผุพัง แล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบพบในบริเวณที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบส่วนใหญ่มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทราย ดินล่างเป็นชั้นดินแน่นที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินเหนียว สีนํ้าตาลอ่อนและสีเทา มีจุดประกายสีเหลืองหรือสีนํ้าตาลแดง บางแห่งอาจมีศิลาแลงอ่อนปะปนอยู่ด้วย มีปฏิกิริยาเป็นกรดจัดมากถึงด่างปานกลาง

การใช้ประโยชน์ : มักปล่อยเป็นที่รกร้างว่างเปล่าหรือเป็นป่าละเมาะเล็กๆบางพื้นที่ใช้ทำนาแต่มักให้ผลผลิตต่ำ

ปัญหา : เป็นเนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายที่มีสัณฐานภายในความลึก ๑๐๐ เซนติเมตรจากผิวดิน ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแคลนนํ้าและนํ้าท่วมขังในฤดูฝนความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบนํ้า

๕. กลุ่มชุดดินที่ ๑๘

ลักษณะโดยทั่วไป: กลุ่มดินเค็มเกิดจากตะกอนลำน้ำมีคราบเกลือลอยหน้าหรือมีชั้นดานแข็งที่สะสมเกลือภายในความลึก ๑๐๐ เซนติเมตรจากผิวดิน ปฏิกิริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเร็วความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

สมบัติของดินเป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำหรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบที่มีชั้นหินเกลือรองรับอยู่หรืออาจได้รับอิทธิพลจากการแพร่กระจายของเกลือทางผิวดิน พบในบริเวณที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบมีน้ำขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงปานกลาง เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทรายส่วนดินล่างเป็นชั้นดินแน่นที่ที่มีการสะสมเกลือโซเดียม มีเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินร่วนปนดินเหนียว มีสีนํ้าตาลอ่อนถึงสีเทา พบจุดประ พวกสีนํ้าตาล สีเหลือง หรือสีแดงปะปน หรือก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีสในดินชั้นล่าง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินชั้นบนโดยมากจะมีปฏิกิริยาเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง ส่วนดินชั้นล่างมักมีปฏิกิริยาเป็นด่างเล็กน้อยถึงเป็นด่างจัดแต่ถ้าก้อนปูนปะปนจะมีปฏิกิริยาเป็นกลางถึงด่างตามปกติในฤดูแล้งจะมีคราบเกลือเกิดขึ้นทั่วไปบนผิวดิน

การใช้ประโยชน์ ใช้ทำนาบริเวณที่เค็มจัดจะปรากฏคราบเกลือบนผิวดินใช้ประโยชน์ทางการเกษตรไม่ได้มีป่าละเมาะและไม้พุ่มหนามขึ้นกระจัดกระจายเป็นหย่อมๆบางแห่งเป็นแหล่งทำเกลือสินเธาว์

ปัญหา ดินเค็มมักพบชั้นดานแข็งที่มีการสะสมเกลือมีปริมาณค่าโซเดียมสูงจนเป็นพิษต่อพืช เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย โครงสร้างของดินไม่ดีค่อนข้างแน่นที่ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในพื้นที่ดินเค็มจัดมีคราบเกลือมาก ขาดแคลนแหล่งนํ้าจืด มีนํ้าท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบนํ้า

๖. กลุ่มชุดดินที่ ๒๒

ลักษณะโดยทั่วไป กลุ่มดินทรายลึกมากเกิดจากตะกอนลำน้ำที่มีเนื้อดินเป็นดินทรายหนา ปฏิกริยาดินเป็นกรด การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงตีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำหรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกมากที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงตีปานกลาง และดินเป็นดินทรายปนดินร่วนหรือดินทราย สีดินเป็นสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทาปนชมพู พบจุดสีน้ำตาลสีเหลืองหรือสีเทา ในดินชั้นล่างบางแห่งจะพบชั้นที่มีการสะสมอินทรีย์วัตถุเป็นชั้นบาง ๆ ปฏิกริยาดินเป็นกรดมากถึงกรดเล็กน้อย

การใช้ประโยชน์ ใช้ทำนาหรือปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น มันสำปะหลัง อ้อย บางแห่งเป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ปัญหาเนื้อดินเป็นทรายจัด มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ พืชมักแสดงอาการขาดน้ำในช่วงฝนทิ้งช่วง มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและมีน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ

๗. กลุ่มชุดดินที่ ๓๓

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทรายแฉะ ดินมีสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนแดง บางแห่งในดินล่างลึกๆ มีจุดประสีเทาและน้ำตาล อาจมีแระไ่ก้หรือก้อนปูนปะปน เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบนสันดินริมน้ำเก่าและเนินตะกอนรูปพัด มีพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชันประมาณ ๒ - ๑๒ % เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำดีถึงตีปานกลาง ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑ เมตร ตลอดปีมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ดินชั้นบนมี pH ประมาณ ๖.๕ - ๗.๕ ได้แก่ ชุดดินดงยางเอน ชุดดินกำแพงแสน ชุดดินกำแพงเพชร และชุดดินลำสนธิธาตุพนม

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : มีความเสี่ยงต่อการขาดน้ำได้ในบางปี

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล และทำนาข้าว ซึ่งได้ใช้ประโยชน์ดังกล่าวนี้อยู่ในภาคต่าง ๆ ที่พบดินกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพ

๘. กลุ่มชุดดินที่ ๓๕

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาลสีเหลือง หรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือเกิดจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ดินที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นจนถึงที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ ๓ - ๒๐ % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ ๒๐ - ๓๕ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑.๕๐ เมตร ตลอดปีมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ pH ประมาณ ๔.๕ - ๕.๕ ได้แก่ ชุดดินดอนไร่ โคราซ สะตึก วาริน ยโสธร และด่านซ้าย มาบบอน ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ปอ งา และถั่ว บางแห่งใช้ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นบางชนิด

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายมีการอุ้มน้ำต่ำถึงปานกลาง น้ำใต้ดินลึก มีการกัดกร่อนของดินปานกลางถึงรุนแรงบริเวณที่ความลาดชันสูงเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๓๕ มีศักยภาพในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น ตลอดทั้งพัฒนาทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มากกว่าที่จะนำมาใช้ทำนาหรือปลูกข้าวที่ต้องการน้ำขัง เนื่องจากเป็นที่ดอน สภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนชันเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วนเหนียวปนทราย การระบายน้ำดีเนื้อดินมีความพรุนมาก เก็บกักน้ำไม่ค่อยอยู่

๙. กลุ่มชุดดินที่ ๔๐

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย ดินสีน้ำตาลอ่อน สีเหลืองหรือแดง บางแห่งอาจพบจุดประสีในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำนํ้าหรือจากการสลายตัวผุพังของ หินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ จนถึงพื้นที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ ๒ - ๒๐ % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ ๒๐ - ๓๕ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดิน อยู่ลึกกว่า ๑ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่า pH ๔.๕ - ๕.๕ ได้แก่ ชุดดินสันป่าตอง เขาพลอง ชุดดินหุบกระพง และชุดดินยางตลาด ชุมพวง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด และถั่ว บางแห่งมีสภาพเป็นป่าละเมาะหรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : เนื้อดินเป็นทรายจัด น้ำซึมผ่านชั้นดินได้เร็วมาก ดินอุ้มน้ำต่ำ ระดับน้ำใต้ดินต่ำมาก ดินมีการกัดกร่อนในบริเวณที่มีความลาดชันสูง ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๔๐ มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ และไม้ผล ค่อนข้างไม่เหมาะสมที่จะนำมาปลูกพืชผัก และไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการทำนา เนื่องจากเนื้อดิน ค่อนข้างเป็นทรายและสภาพพื้นที่ไม่อำนวย แต่สามารถใช้ประโยชน์ในการปลูกไม้โตเร็วและปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ได้ดี

๑๐. กลุ่มชุดดินที่ ๔๗

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวหรือดินร่วนที่มีเศษหินปะปนมาก และพบชั้นหินพื้น ลึก ๕๐ - ๘๐ ซม. ดินมีสีน้ำตาล สีน้ำตาลปนแดง เกิดจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อละเอียดมีสภาพพื้นที่ เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา มีความลาดชันประมาณ ๒ - ๒๐ % เป็นดินตื้นมีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดิน อยู่ลึกกว่า ๓ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำถึงปานกลาง pH ๕.๐ - ๗.๕ ส่วนใหญ่ เป็นป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง บางแห่งทำไร่เลื่อนลอย หรือปลูกป่าทดแทน ได้แก่ ชุดดินลิ้มวกเหล็ก นครสวรรค์ ทำลี สบปราบ และไพสาลี หินซ้อน โคกปรัดโป่งน้ำร้อนนางว ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง หรือป่าละเมาะบางแห่งใช้ทำไร่เลื่อนลอย หรือปลูกป่าทดแทน

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ดินตื้นมากมีชั้นหินผุและหินพื้น น้ำซึมผ่านชั้นดินได้ปานกลาง ถึงค่อนข้างเร็วมีการอุ้มน้ำปานกลางถึงต่ำ ดินถูกกัดกร่อนได้ง่ายที่ความลาดชันสูง สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นถึงเนินเขา ระดับน้ำใต้ดินลึก

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๔๗ มีศักยภาพค่อนข้างไม่เหมาะสม และไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการปลูกพืชทั่วไปเนื่องจากเป็นดินตื้นถึงตื้นมาก และสภาพพื้นที่มีความลาดสูงเป็นส่วนใหญ่

๑๑. กลุ่มชุดดินที่ ๔๘

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินบนส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียว ปนเศษหินหรือปนกรวด ก้อนกรวดขนาดใหญ่เป็นหินกลมมน ถ้าเป็นดินปนเศษหินมักพบชั้นหินพื้นตื้นกว่า ๕๐ ซม. ดินเป็นสีน้ำตาล สีน้ำตาลปนแดง สีแดงปนเหลือง พบบริเวณพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา มีความลาดชัน ประมาณ ๓ - ๒๕ % เป็นดินตื้นมาก มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๒ เมตร ตลอดปี pH ๕.๐ - ๗.๐ ได้แก่ ชุดดินท่ายาง แม่ริม นาเกลือยง พะเยา น้ำขุนปัจจุบันบริเวณดังกล่าว เป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าละเมาะ และทุ่งหญ้าธรรมชาติ บางแห่งใช้ปลูกพืชไร่ หรือไม้โตเร็ว

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ดินตื้นมีก้อนกรวดมากความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีการกัดกร่อนของดิน ได้ง่ายที่ความลาดชันสูงสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นถึงเนินเขา

ความเหมาะสมสำหรับพืช : โดยทั่วไปแล้วกลุ่มชุดดินที่ ๔๘ มีศักยภาพไม่ค่อยเหมาะสม และไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม่ยืนต้นเนื่องจากเป็นดินตื้นถึงตื้นมากและมีก้อนหิน

หรือเศษหินที่หน้าผิวดิน ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการทำนาเนื่องจากสภาพพื้นที่สูงและดินเก็บกักน้ำไม่อยู่ แต่มีศักยภาพพอที่จะใช้ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์และปลูกไม้โตเร็วบางชนิด

๑๒. กลุ่มชุดดินที่ ๔๙

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายดินล่างเป็นดินเหนียวปนลูกรังหรือเศษหินทราย ดินมีสีน้ำตาลหรือเหลือง ไต่ลงไปเป็นดินเหนียวสีเทา มีจุดประสีน้ำตาล สีแดงและสีลาแสงอ่อนปะปนอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก อาจพบชั้นหินทรายหรือหินดินดานที่ผุพังสลายตัวในชั้นถัดไป พบบริเวณพื้นที่ดอน มีลักษณะเป็นลูกคลื่น มีความลาดชัน ๓ - ๒๐ % เป็นดินตื้นถึงตื้นมาก มีการระบายน้ำดีระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๒ เมตร มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ PH ๕.๐ - ๖.๕ ส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรัง บางแห่งใช้ปลูกพืชไร่และไม่โตเร็ว พืชหญ้าธรรมชาติ ได้แก่ ชุดดินโพนพิสัย สกลและบรบือ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ พืชหญ้าธรรมชาติ ที่รกร้างว่างเปล่าป่าเต็งรัง หรือใช้ปลูกไม้โตเร็ว

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ดินตื้นปนลูกรังแน่นทึบ มีชั้นสีลาแสงและหินพื้น น้ำซึมผ่านชั้นดินได้ปานกลางถึงช้า การอุ้มน้ำของดินต่ำถึงปานกลาง ดินมีการกัดกร่อนมากที่ความลาดชันสูง ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ ๔๙ มีศักยภาพค่อนข้างไม่เหมาะสมถึงไม่เหมาะสมในการปลูกพืชโดยทั่วไปเนื่องจากเป็นดินตื้นถึงตื้นมาก ถ้าจะใช้ปลูกพืชไร่ต้องมีหน้าดินบนหนาไม่ต่ำกว่า ๑๕ ซม.และจะต้องเลือกพืชรากตื้นมากปลูก

๑๓. กลุ่มชุดดินที่ ๕๖

ลักษณะโดยทั่วไป : เนื้อดินช่วง ๕๐ ซม.ตอนบนเป็นดินร่วน หรือดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินปนเศษหิน ดินสีน้ำตาลเหลืองหรือแดงเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกหินตะกอนเนื้อหยาบหรือหินอัคนีเนื้อหยาบ พบบนสภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา มีความลาดชันประมาณ ๖ - ๓๕ % เป็นดินลึกปานกลาง มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๒ เมตร ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ pH ๕.๐ - ๖.๐ ได้แก่ ชุดดินลาดหญ้า และโพนงาม, ภูสะนา ปัจจุบันดินนี้ส่วนใหญ่จะนำมาใช้ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง โดยทั่ว ๆ ไปแล้วจะมีปัญหาเรื่องดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและอาจเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย ถ้าปลูกพืชในบริเวณที่มีความลาดชันมาก ๆ โดยได้มีการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ดินให้น้ำซึมผ่านค่อนข้างเร็วถึงปานกลาง มีการอุ้มน้ำต่ำ ระดับน้ำใต้ดินลึกมาก ดินมีการกัดกร่อนได้ง่ายที่ความลาดชันสูง ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : โดยทั่วไปกลุ่มชุดดินที่ ๕๖ มีศักยภาพค่อนข้างไม่เหมาะสมถึงเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ขึ้นอยู่กับสภาพและความลาดเทของพื้นที่ ไม่ค่อยเหมาะสมในการปลูกพืชผักต่างๆ และไม้ผล เนื่องจากขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกและในดินชั้นล่างจะพบชั้นเศษหินที่เป็นวัตถุต้นกำเนิดดิน จึงไม่ค่อยเหมาะสมสำหรับไม้ผล

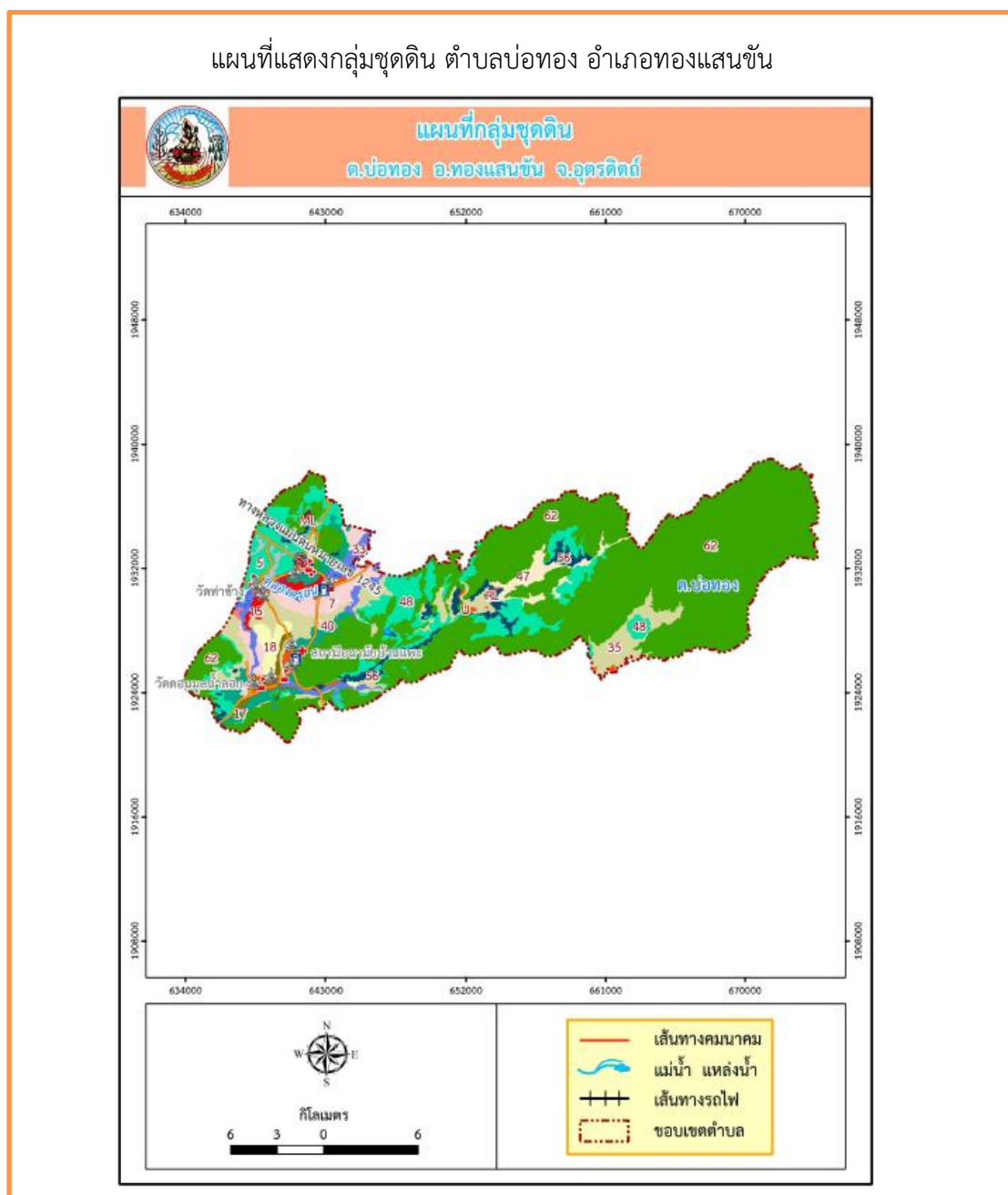
๑๔. กลุ่มชุดดินที่ ๖๒

ลักษณะโดยทั่วไป : ดินนี้ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขา ซึ่งมีความลาดชันมากกว่า ๓๕ % ดินที่พบในบริเวณดังกล่าวนี้มีทั้งดินลึกและดินตื้น ลักษณะของเนื้อดินและความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติแตกต่างกันไปแล้วแต่ชนิดของหินต้นกำเนิดในบริเวณนั้น มักมีเศษหิน ก้อนหิน หรือหินพื้นโผล่ กระจายอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่ยังปกคลุมด้วยป่าไม้ประเภทต่าง ๆ เช่น ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรังหรือป่าดิบชื้น หลายแห่งมีการทำไร่เลื่อนลอยโดยปราศจากมาตรการในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินจนบางแห่งเหลือแต่หินพื้นโผล่ ได้แก่ ชุดดินที่ลาดชันเชิงซ้อน (Sc) กลุ่มชุดดินนี้ไม่ควรนำมาใช้ประโยชน์

ทางการเกษตร เนื่องจากมีปัญหาหลายประการที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ ควรสงวนไว้เป็นป่าตามธรรมชาติ เพื่อรักษาแหล่งต้นน้ำลำธาร

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : พื้นที่ภูเขาลาดชันมากกว่า ๓๕ % มีการกัดกร่อนของดินได้ง่าย

ความเหมาะสมของดินสำหรับการปลูกพืช : ดินกลุ่มที่ ๖๒ มีศักยภาพไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเพาะปลูกพืช เนื่องจากเป็นดินต้นมีหินโผล่ที่ผิวดินเป็นส่วนใหญ่ และพื้นที่เป็นภูเขาสูงชัน มีความลาดเทเฉลี่ยเกิน ๓๕ % ยากต่อการชะล้างพังทลายของดิน จึงเหมาะสมที่จะรักษาไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร

ภาพที่ ๔ แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินตำบล
(ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๓. ลักษณะภูมิอากาศ

๓.๑ ฤดูกาล

ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิ ๓๘ – ๔๒ องศาเซลเซียส อากาศร้อนจัดและแห้งแล้ง เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาซึ่งกักเก็บความร้อนได้ดี มักเกิดพายุฤดูร้อน ลมกระโชกแรงและลูกเห็บในช่วงเปลี่ยนผ่านฤดู

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ได้รับอิทธิพลหลักจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนมาจากทะเลจีนใต้ ฝนตกไม่สม่ำเสมอทั้งฤดู แต่มักจะตกหนักมากในช่วงเดือนสิงหาคมและกันยายน มีความเสี่ยงน้ำป่าไหลหลาก จากพื้นที่ลาดชันทางทิศตะวันออกลงสู่ที่ลุ่ม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิ ๑๔ – ๑๖ องศาเซลเซียส อากาศเย็นถึงหนาว ท้องฟ้าโปร่ง ความชื้นในอากาศต่ำมาก มีความเสี่ยงเรื่องความแห้งแล้งและไฟป่าช่วงปลายฤดู

ตารางที่ ๔ แสดงข้อมูลฤดูกาล

ฤดูกาล	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูร้อน		☀	☀	☀	☀							
ฤดูฝน					💧	💧	💧	💧	💧	💧		
ฤดูหนาว	❄	❄									❄	❄

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ

ตารางที่ ๕ แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี

ปี	ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี (มม.)	ปริมาณฝนเฉลี่ย (มม.)	จำนวนวันฝนตก (วัน)	เดือนที่ฝนสูงสุด	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)		
					สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ยทั้งปี
๒๕๖๔	๑,๕๔๕	๑๒๘	๑๑๕	ก.ย.	๔๑.๒	๑๔.๕	๒๘.๑
๒๕๖๕	๑,๘๙๐	๑๕๗	๑๓๒	ก.ย.	๔๐.๕	๑๕.๒	๒๗.๖
๒๕๖๖	๑,๑๒๐	๙๓	๙๒	ส.ค.	๔๓.๖	๑๖.๕	๒๙.๔
๒๕๖๗	๑,๖๕๐	๑๓๗	๑๑๘	ส.ค.	๔๒.๑	๑๕.๐	๒๘.๕
๒๕๖๘	๑,๗๘๒	๑๔๘	๑๒๔	ก.ย.	๔๐.๘	๑๔.๒	๒๗.๙

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

๔. เส้นทางคมนาคม

๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล

อำเภอทองแสนขัน มีการเดินทางระหว่างตำบลและหมู่บ้าน โดยใช้เส้นทางในการเชื่อมต่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ดังนี้

๑. เส้นทางสายหลัก

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๔๕ (อุดรดิตถ์ - ทองแสนขัน) เป็นเส้นทางสายหลักที่เชื่อมต่อระหว่างตัวเมืองอุดรดิตถ์กับอำเภอทองแสนขันผ่านตำบลผักขวางใช้ในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรหลัก เช่น ข้าว และพืชไร่ เข้าสู่ตัวจังหวัด

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๒๑๔ (แยกทางหลวงหมายเลข ๑๑ - ทองแสนซ้น) เส้นทางนี้มีความสำคัญมากสำหรับการขนส่งสินค้าเกษตร โดยเฉพาะ อ้อย และมันสำปะหลัง เนื่องจากเชื่อมต่อพื้นที่เพาะปลูกใน ตำบลบ่อทอง และ ตำบลน้ำพี้ออกสู่ถนนสายหลัก (ทล.๑๑) เพื่อส่งไปยังโรงงานน้ำตาลในจังหวัดใกล้เคียงหรือในตัวจังหวัดอุตรดิตถ์
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๑๔๓ เชื่อมต่อระหว่างอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกกับอำเภอทองแสนซ้น เป็นเส้นทางในการขนส่งผลผลิตข้ามจังหวัด โดยเฉพาะปาล์มน้ำมัน

๒. เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างตำบลและหมู่บ้าน

เป็นทางหลวงชนบท (ถนนสาย อด.) ที่ใช้รวบรวมผลผลิตจากไร่นาสู่จุดรับซื้อ

- เส้นทางตำบลบ่อทอง – ตำบลปากาย มีถนนสายรองที่เชื่อมต่อพื้นที่เกษตร ลุ่มน้ำ และพื้นที่ดอน ใช้ขนส่งข้าวและพืชไร่

๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ

การคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้
ทางรถไฟ ไม่มีเส้นทางรถไฟตัดผ่านและไม่มีสถานีรถไฟ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ โดยสถานีที่ใกล้ที่สุดสำหรับการเดินทาง คือ

- สถานีรถไฟตรอน (ห่างประมาณ ๓๓ กม.)
- สถานีรถไฟวังกะพี้ (ห่างประมาณ ๓๔ กม.)
- สถานีรถไฟอุตรดิตถ์ / สถานีรถไฟศิลาอาสน์ (ห่างประมาณ ๓๗-๔๐ กม.)

ทางรถยนต์ ภายในอำเภอทองแสนซ้น ไม่มีสถานีขนส่งผู้โดยสารขนาดใหญ่ (บขส.) ส่วนใหญ่เป็นจุดจอดรถประจำทางบริเวณตลาดหรือหน้าโรงพยาบาลทองแสนซ้น หากต้องการใช้สถานีขนส่งหลัก ต้องไปที่สถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดอุตรดิตถ์ในตัวเมือง มีสายเดินรถประจำทางระหว่างอำเภอ/จังหวัด ได้แก่

- รถโดยสารท้องถิ่น (สองแถว) : สาย อุตรดิตถ์ - ทองแสนซ้น วิ่งรับ-ส่งผู้โดยสารระหว่างตัวอำเภอและตัวเมืองอุตรดิตถ์

ทางหลวงแผ่นดิน ดังนี้

- ทางหลวงหมายเลข ๑๐๔๕ เส้นทางระหว่าง อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ถึง อำเภอทองแสนซ้น ระยะทางประมาณ ๓๗ กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข ๑๒๑๔ เส้นทางระหว่าง แยกป่าขนุน (ทางหลวงหมายเลข ๑๑) ถึง อำเภอทองแสนซ้น ระยะทางประมาณ ๑๖ กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข ๑๑๔๓ เส้นทางระหว่าง อำเภอทองแสนซ้น ถึง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ระยะทางประมาณ ๓๘ กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข ๑๒๔๕ เส้นทางระหว่าง อำเภอทองแสนซ้น ถึง ตำบลน้ำพี้อยู่ ระยะทางประมาณ ๑๒ กิโลเมตร

๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ (เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง)

๑) คลองน้ำมีด มีต้นกำเนิดที่ป่าขุนห้วยบริเวณด้านหลังหมู่บ้านวังเบน ตำบลบ่อทอง ไหลตั้งแต่บ้านวังเบน บ้านวังตะเคียน แล้วไหลลงคลองตรอนฝั่งซ้ายที่บ้านแสนขันตำบลบ่อทอง รวมระยะไหลผ่านประมาณ ๒๐ กิโลเมตร มีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝน นานประมาณ ๓ - ๔ เดือน

๒) ลำห้วยดินดำ มีต้นกำเนิดที่ป่าขุนห้วยเขานกกระสาซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านปางหมื่น ตำบลบ่อทอง รวมระยะทางที่ไหลผ่านประมาณ ๒๒ กิโลเมตร ลำห้วยสายนี้มีปริมาณน้ำไหลในฤดูแล้งน้อย

๓) ลำห้วยน้ำหมี มีต้นกำเนิดที่ป่าขุนห้วยบริเวณด้านหลังหมู่บ้านน้ำหมีน้อย ตำบลฝักขวง รวมระยะทางที่ไหลผ่านประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ลำห้วยสายนี้มีปริมาณน้ำไหลค่อนข้างน้อย

๔) ลำห้วยน้ำลอก มีต้นกำเนิดที่ป่าขุนห้วยเขาเด่นแฝกซึ่งรวมตัวจากลำห้วยเล็ก ๆ ประมาณ ๑๐ สาย ตำบลบ่อทองไหลผ่านตั้งแต่หมู่บ้านปางหมื่นและบ้านน้ำลอก รวมระยะทางที่ไหลผ่านประมาณ ๔๐ กิโลเมตร

๕) ลำห้วยฝักขวง มีต้นกำเนิดที่ป่าขุนห้วยเขาจันทร์ ระยะไหลผ่านประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ในฤดูแล้งมีปริมาณน้ำไหลค่อนข้างน้อยมาก

๖) ลำห้วยพี มีต้นกำเนิดที่ป่าขุนห้วยเขาผาแดง ภูเขาฝักขวงและภูเขาใหญ่ รวมตัวจากลำห้วยเล็กๆ ประมาณ ๕ สาย รวมระยะทางไหลผ่านประมาณ ๖๐ กิโลเมตร ในฤดูแล้งมีปริมาณน้ำน้อย

๗) คลองตรอน มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาสูงในอุทยานแห่งชาติต้นสักใหญ่ ไหลผ่านพื้นที่อำเภอทองแสนขันใน ตำบลฝักขวง ตำบลบ่อทอง และตำบลน้ำพี ก่อนจะไหลไปบรรจบกับแม่น้ำน่านที่อำเภอตรอน โดยการเปลี่ยนน้ำจากลำคลองเข้าสู่ไร่นา ผ่านเขื่อนทดน้ำคลองตรอน น้ำจะถูกส่งผ่านคลองคอนกรีตและคลองข่อย เข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรมในตำบลน้ำพี ครอบคลุมพื้นที่รับประโยชน์ในเขตทองแสนขันกว่า ๒๕,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ ไร่

๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ

๑) โครงการชลประทานขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

ตารางที่ ๖ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

ที่	ชื่ออ่าง/ประตูระบายน้ำ	ตำบล	ความจุที่ระดับน้ำสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	ความจุที่ระดับน้ำเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)
๑	-				

ที่มา : กรมชลประทาน, พ.ศ.๒๕๖๙

๒) โครงการชลประทานขนาดเล็ก

ตารางที่ ๗ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดเล็ก

ที่	ตำบล	โครงการ						รวมปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	รวมพื้นที่ได้รับประโยชน์ (ไร่)
		อ่างเก็บน้ำ	ท่อระบายน้ำ	ฝาย	ระบบส่งน้ำ	สถานีสูบน้ำ	รวม		
๑	บ่อทอง	๒		๓	๑	๕		๑.๖๐	๓,๔๐๐

ที่มา : กรมชลประทาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

๓) แหล่งน้ำอื่น ๆ

(๑) สระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (บ่อจั่ว ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร)

ตารางที่ ๘ แสดงข้อมูลสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ที่	ตำบล	ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๘		รวม	
		ราย	บ่อ	ราย	บ่อ	ราย	บ่อ
๑	บ่อทอง	๖๒๐	๖๕๐	๕	๕	๖๓๐	๖๘๕

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินอุดรดิตถ์, พ.ศ. ๒๕๖๙

(๒) บ่อบาดาล

ตารางที่ ๙ แสดงข้อมูลบ่อบาดาล

ที่	ตำบล	ด้านการเกษตร (บ่อ)	ด้านอุปโภค - บริโภค (บ่อ)	รวม (บ่อ)
๑	บ่อทอง	๑๙๘	๘๕	๒๘๓

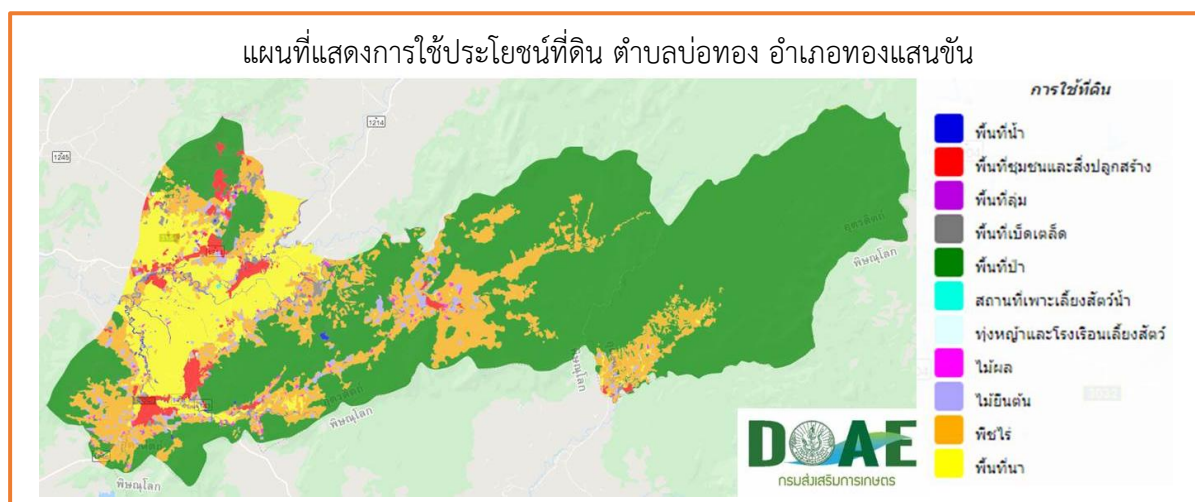
ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, พ.ศ. ๒๕๖๙

๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ตารางที่ ๑๐ แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ป่า	๑๕๐,๑๐๐	๖๕.๑๓
พืชไร่	๓๙,๓๔๖	๑๗.๐๗
พื้นที่นา	๑,๓๔๖	๐.๕๘
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	๔,๑๕๕	๑.๘๐
ไม้ยืนต้น	๕,๔๓๓	๒.๓๖
พื้นที่น้ำ	๒,๖๘๗	๑.๑๗
ไม้ผล	๑,๐๘๘	๐.๔๗
ทุ่งหญ้าและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	๔๐	๐.๐๒
เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	๒๖,๑๔๔	๑๑.๓๔
พืชสวน	๑๐๑	๐.๐๔
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	๒๓	๐.๐๑

ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๕ แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบล

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ

ประชากรตำบลบ่อทอง อำเภอกองแสนขัน มีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม มีพื้นที่การเกษตรจำนวน ๔๒,๑๐๔ ไร่ เป็นพื้นที่ในเขตชลประทาน

ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลด้านพืช

ตำบล	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ทางการเกษตร (ไร่)					
		ข้าว (ไร่)	อ้อยโรงงาน (ไร่)	มันสำปะหลัง (ไร่)	ยางพารา (ไร่)	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)	ปาล์มน้ำมัน (ไร่)
บ่อทอง	๔๒,๑๐๔	๒๐,๑๙๙	๓,๖๘๐	๕,๗๐๓	๑,๕๕๒	๘,๔๗๐	๔๖๕

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๒ แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์ (ถ้ามี ถ้าไม่มีให้ -)

ตำบล	เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รวม (ราย)	โคเนื้อ (ตัว)	โคนม (ตัว)	กระบือ (ตัว)	สุกร (ตัว)	ไก่ (ตัว)	เป็ด (ตัว)	แพะ (ตัว)	แกะ (ตัว)
บ่อทอง	๗๙๙	๗๑๗	-	๓๙๐	๑๕,๑๔๕	๑๕๓,๖๕๐	๒๐๗	๗๘	-

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอกองแสนขัน, พ.ศ. ๒๕๖๙

- ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ (GAP) จำนวน ๘ แห่ง คือ

๑. หจก.สมนึก ฟาร์ม ฟาร์มสุกรขุน(GAP) ที่ตั้ง หมู่ ๓ ตำบลบ่อทอง
๒. หจก.เจ.พี ฟาร์ม ฟาร์มสุกรขุน(GAP) ที่ตั้ง หมู่ ๓ ตำบลบ่อทอง
๓. หจก.สมปานฟาร์มสุกร ฟาร์มสุกรขุน(GAP) ที่ตั้ง หมู่ ๑๔ ตำบลบ่อทอง
๔. นายสมชาย ดังดี ฟาร์มสุกรขุน(GAP) ที่ตั้ง หมู่ ๑๔ ตำบลบ่อทอง
๕. เพิ่มทรัพย์ฟาร์ม โกไข่ ฟาร์มไก่ไข่(GAP) ที่ตั้ง หมู่ ๓ ตำบลบ่อทอง

ตารางที่ ๑๓ แสดงข้อมูลด้านประมง แสดงจำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ถ้ามี ถ้าไม่มีให้ -)

ตำบล	เกษตรกร รวม (ราย)	กุ้งทะเล	กุ้งน้ำจืด	ปลาทะเล	ปลาน้ำจืด	สัตว์น้ำ สวยงาม	สัตว์น้ำอื่น ๆ
บ่อทอง	-	-	-	-	๑๕๘	-	-

ที่มา : สำนักงานประมงอำเภอตรอน, พ.ศ.๒๕๖๙

๒. สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI

- ไม่มี

ข้อมูลด้านสังคม

๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร

๑.๑ เกษตรกร

๑) ครั้วเรือนและประชากร

ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี มีประชากรทั้งหมด ๒,๙๐๔ ครั้วเรือน เป็นครั้วเรือนเกษตรกร ๑,๘๗๙ ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๗๐ มีประชากรรวม ๑๑,๐๗๘ คน เป็นเพศหญิง จำนวน ๕,๖๑๒ คน และ เพศชาย จำนวน ๕,๔๖๖ คน

ตารางที่ ๑๔ แสดงจำนวนครั้วเรือน และประชากร

ที่	ตำบล	ครั้วเรือน ทั้งหมด	ครั้วเรือน เกษตรกร	ประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
๑	บ่อทอง	๒,๙๐๔	๑,๘๗๙	๕,๔๖๖	๕,๖๑๒	๑๑,๐๗๘

ที่มา : ๑. สำนักทะเบียนอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ.๒๕๖๙

๒. ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ.๒๕๖๙

๒) หัวหน้าครั้วเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ

หัวหน้าครั้วเรือนเกษตรกร ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน มีอายุช่วง ๕๖ – ๖๕ ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๔๒ รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป และ ช่วงอายุ ๔๖ – ๕๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๓ และ ๒๒.๓๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๕ แสดงจำนวนหัวหน้าครั้วเรือนจำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	ครั้วเรือน	ร้อยละ
๖๕ ปีขึ้นไป	๕๓๖	๒๘.๕๓
๕๖ – ๖๕ ปี	๗๒๒	๓๘.๔๒
๔๖ – ๕๕ ปี	๔๑๙	๒๒.๓๐
๓๖ – ๔๕ ปี	๑๕๐	๗.๙๘
๒๖ – ๓๕ ปี	๔๖	๒.๔๕
๑๘ – ๒๕ ปี	๖	๐.๓๒
รวม	๑,๘๗๙	๑๐๐

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ.๒๕๖๙

๓) ลักษณะการประกอบอาชีพ

ตำบลบ่อทอง มีเกษตรกรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ๑,๘๐๔ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๐๑ และประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง ๗๕ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๓.๙๙

ตารางที่ ๑๖ แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	๑,๘๐๔	๙๖.๐๑
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	๗๕	๓.๙๙
รวม	๑,๘๗๙	๑๐๐

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ.๒๕๖๙

๔) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน มีลักษณะการถือครองที่ดินโดยเกษตรกรเป็นเจ้าของ ร้อยละ ๔๗.๙๒ รองลงมา คือ อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี) ร้อยละ ๓๙.๒๗ และเช่า ร้อยละ ๑๒.๘๒

ตารางที่ ๑๗ แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของ	๑,๔๖๒	๔๗.๙๒
อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี)	๑,๑๙๘	๓๙.๒๗
เช่า	๓๑๑	๑๒.๘๒
รวม	๒,๑๕๑	๑๐๐

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ.๒๕๖๙

๕) ประเภทเอกสารสิทธิ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของ)

เกษตรกรตำบลบ่อทอง ทำการเกษตรในพื้นที่มีเอกสารสิทธิ ประเภท โฉนด/น.ส.ทุกประเภท มากที่สุด จำนวน ๙๘๖ ครัวเรือน รองลงมา คือ ส.ป.ก.ทุกประเภท จำนวน ๔๘๑ ครัวเรือน และเป็นพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ จำนวน ๒๘๒ ครัวเรือน

ตารางที่ ๑๘ แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ

ประเภทเอกสารสิทธิ (ครัวเรือน)				รวม
โฉนด/น.ส.ทุกประเภท	ส.ป.ก. ทุกประเภท	หนังสือรับรองของหน่วยงาน	ไม่มีเอกสารสิทธิ	
๙๘๖	๔๘๑	-	๒๘๒	๑,๔๖๒

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ.๒๕๖๙

๖) รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

เกษตรกรตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน มีรายได้น้อยกว่า ๖๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๗๑ มีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย ๕๓,๘๘๒ บาท/ครัวเรือน/ปี ขณะที่รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย ๗๘,๒๓๕ บาท/ครัวเรือน/ปี

๓) สิ้นเชื้อและภาวะหนี้สินของเกษตรกร

เกษตรกรตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน มีหนี้สินในภาคการเกษตรอยู่ในช่วงน้อยกว่า ๖๐,๐๐๐ - ๔๙๙,๙๙๙ บาท ส่วนมากเกษตรกรจะขอสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในการลงทุนทำการเกษตรในแต่ละฤดูกาลผลิต

๔) ประเพณีและวัฒนธรรม

(๑) การนับถือศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ ๙๕ % และศาสนาอื่นๆ ประมาณ ๕ %

(๒) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ

๑) ประเพณีทำบุญกลางบ้าน : เป็นประเพณีท้องถิ่นที่คนในชุมชนจะรวมตัวกันทำบุญใหญ่ประจำปี การทำบุญกลางบ้านหรือ สงเคราะห์บ้าน เชื่อกันว่าเป็นการทำบุญเพื่อปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดี ทำในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี

๒) ประเพณีทำบุญข้าวเปลือก : จะมีขึ้นหลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าว ชาวบ้านจะนำข้าวมาถวายที่วัดเพื่อทำบุญข้าวใหม่ หลังจากนั้นข้าวที่ได้จะมอบให้คนยากไร้และบางส่วนใช้ในกิจกรรมของวัด

๓) ประเพณีอุปสมบทหมู่ : ประเพณีสืบเนื่องจากการที่ประชากรในอำเภอทองแสนขันนับถือพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันชุมชนได้สืบทอดพระพุทธศาสนาด้วยการอุปสมบท และประหยัต์ค่าใช้จ่ายจึงจัดกิจกรรมอุปสมบทหมู่ตามวัดต่างๆ

๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร

๑) กลุ่มเกษตรกร/สถาบัน

ตำบลบ่อทอง มีกลุ่มสถาบันเกษตรกร กลุ่มอาชีพการเกษตร ทั้งกลุ่มธรรมชาติ ที่ยังไม่เคยรับการสนับสนุนงบประมาณ และกลุ่ม/องค์กรที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร

ตารางที่ ๑๙ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร

ตำบล	กลุ่มส่งเสริม		กลุ่มแม่บ้าน		กลุ่มยุว		วิสาหกิจ		สหกรณ์		กลุ่มเกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)
บ่อทอง	-	-	๒	๕๑	๑	๒๐	๑๕	๒๒๗	๔	๕,๓๒๖	-	-

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ. ๒๕๖๔

ตารางที่ ๒๐ แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวน
อาหาร	๑๙
เครื่องดื่ม	๓
ผ้า เครื่องแต่งกาย	๘
ของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก	๙
สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	๒
รวม	๔๑

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ.๒๕๖๔

ตารางที่ ๒๑ แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านท่าช้างตำบลบ่อทอง	๓	ตำบลบ่อทอง	๑๒
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเนินชัย	๑๐	ตำบลบ่อทอง	๒๙
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่บ่อทองแสนขัน ๒	๑	ตำบลบ่อทอง	๕๐
วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงโค-กระบือทองแสนขันเข้มแข็ง	๔	ตำบลบ่อทอง	๑๐
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มตีมีดทองแสนขัน	๗	ตำบลบ่อทอง	๘
วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์น้ำตาลทองแสนขัน	๗	ตำบลบ่อทอง	๗
วิสาหกิจชุมชนผ้าทอ หมู่ที่ ๑๐ บ้านเนินชัย	๑๐	ตำบลบ่อทอง	๑๑
วิสาหกิจชุมชนวังค์น้ำยาดันฝุ่น	๘	ตำบลบ่อทอง	๗
วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำเภอทองแสนขัน	๙	ตำบลบ่อทอง	๑๕
วิสาหกิจชุมชนทำไม้เฟอร์นิเจอร์	๖	ตำบลบ่อทอง	๘
วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเนินชัย	๑๐	ตำบลบ่อทอง	๓๑
วิสาหกิจชุมชนกระยาสารที่บ้านปางค้อ	๖	ตำบลบ่อทอง	๑๕
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านถ้ำดิน	๑๑	ตำบลบ่อทอง	๑๕
วิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอัดเม็ดมูลค่างควา	๑๑	ตำบลบ่อทอง	๒๓
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการเกษตรบ้านวังเบน หมู่ที่ ๘	๘	ตำบลบ่อทอง	๘
วิสาหกิจชุมชนบ่อทองการสุรา๑๑	๑๑	ตำบลบ่อทอง	๗

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๒๒ แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผ้าทอบ้านเนินชัย	๑๐	บ่อทอง	๓๑
กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนบ้านแสนขัน	๑๒	บ่อทอง	๒๐
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สาวชาววัง	๘	บ่อทอง	๒๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๒๓ แสดงข้อมูลกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
กลุ่มเกษตรกรทำนาบ่อทอง	๑	บ่อทอง	๑๓๖
สหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน จำกัด	๙	บ่อทอง	๔,๔๕๑
สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านแสนขัน	๑	บ่อทอง	๑๕๑
สหกรณ์ยางพาราทองแสนขัน จำกัด	๕	บ่อทอง	๑๕๑

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์, พ.ศ.๒๕๖๙

(๒) ศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย

ตารางที่ ๒๔ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร

ตำบล	ศพก.	ศพก. เครือข่าย	ศจช.	ศคปช.	ศบกด.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง			ศูนย์ถ่ายทอด เทคโนโลยีด้านการ พัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศุสัตว์	ปฏินูป	
บ่อทอง	-	๔	-	๑	๑	๑	๑	-	๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ.๒๕๖๙

(๑) อาสาสมัครเกษตร

ตารางที่ ๒๕ แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร

ตำบล	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัคร ฝนหลวง	ครู บัญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุ สัตว์	หมอ ดิน อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจ การเกษตร	อาสาสมัคร ปฏินูปที่ดิน
บ่อทอง	-	-	๑๓	๑๖	๑๘	๑๕	-	-	๔

หมายเหตุ : อาสาเกษตรบางรายทำหน้าที่อาสามากกว่า ๑ หน้าที่

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ.๒๕๖๙

(๒) ปราชญ์ชาวบ้าน

ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน มีปราชญ์ชาวบ้านภายใต้โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินการโครงการได้คัดเลือกปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีของปราชญ์แต่ละคน จำนวน ๑ คน

ตารางที่ ๒๖ แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน

ตำบล	จำนวน (ราย)	องค์ความรู้ด้าน
บ่อทอง	๑	การทำนา

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ.๒๕๖๙

(๓) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน มีเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ที่มีลักษณะเด่นหลากหลายด้าน ทั้ง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และศูนย์เรียนรู้ด้านประมง

ตารางที่ ๒๗ แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ที่	ชื่อศูนย์ (ลำดับที่ ๑ ศูนย์หลัก ลำดับถัดไป ศูนย์เครือข่าย)	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์	
			หมู่	ตำบล
๑	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงม.๒ ต.บ่อทอง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๒	บ่อทอง
๒	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ม.๒ ต.บ่อทอง	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)	๒	บ่อทอง
๓	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	๒	บ่อทอง
๔	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านแพะ	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๗	บ่อทอง

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ.๒๕๖๙

(๔) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน มีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน ๖ กลุ่ม แบ่งตามชนิดสินค้า ได้แก่ ข้าว และ อ้อยโรงงาน

ตารางที่ ๒๘ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่

ที่	ตำบล	ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดพืช	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวน พื้นที่ (ไร่)
๑	บ่อทอง	แปลงใหญ่ข้าว สหกรณ์ การเกษตรทองแสนขัน จำกัด หมู่ ๙ ตำบลบ่อทอง อำเภอ ทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์	ข้าว	๕๕	๑,๐๔๗
๒	บ่อทอง	แปลงใหญ่ข้าว สหกรณ์ การเกษตรทองแสนขัน จำกัด หมู่ ๙ ตำบลบ่อทอง อำเภอ ทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์	ข้าว	๙๓	๒,๓๒๙

ที่	ตำบล	ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดพืช	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวน พื้นที่ (ไร่)
๓	บ่อทอง	แปลงใหญ่ข้าว สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ด้วยไฟฟ้าบ้านแสนขัน จำกัด หมู่ ๒ ตำบลบ่อทอง อำเภอก ทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตรดิตรดิตร	ข้าว	๓๒	๕๒๑
๔	บ่อทอง	แปลงใหญ่ข้าว กลุ่มเกษตรกร ทำนาบ่อทอง หมู่ ๑๒ ตำบล บ่อทอง อำเภอกทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตรดิตรดิตร	ข้าว	๕๐	๗๓๙
๕	บ่อทอง	แปลงใหญ่ข้าว กลุ่มเกษตรกร ทำนาแสนขัน ๓ หมู่ ๑๒ ตำบลบ่อทอง อำเภอกทองแสน ขัน จังหวัดอุดรดิตรดิตรดิตร	ข้าว	๓๐	๔๘๔
๖	บ่อทอง	แปลงใหญ่อ้อยโรงงาน ตำบล บ่อทอง อำเภอกทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตรดิตรดิตร	อ้อยโรงงาน	๕๐	๗๕๑.๒๕

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกทองแสนขัน, พ.ศ.๒๕๖๙

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของตำบล

๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของตำบล

สินค้าเกษตรที่สำคัญ ชนิดสินค้า ข้าว

๑.๑ แหล่งน้ำหลัก

[/] น้ำฝน [/]ชลประทาน [/] บ่อน้ำบาดาล [/] แหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ (ระบุ).....คลองตรอน.....

๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

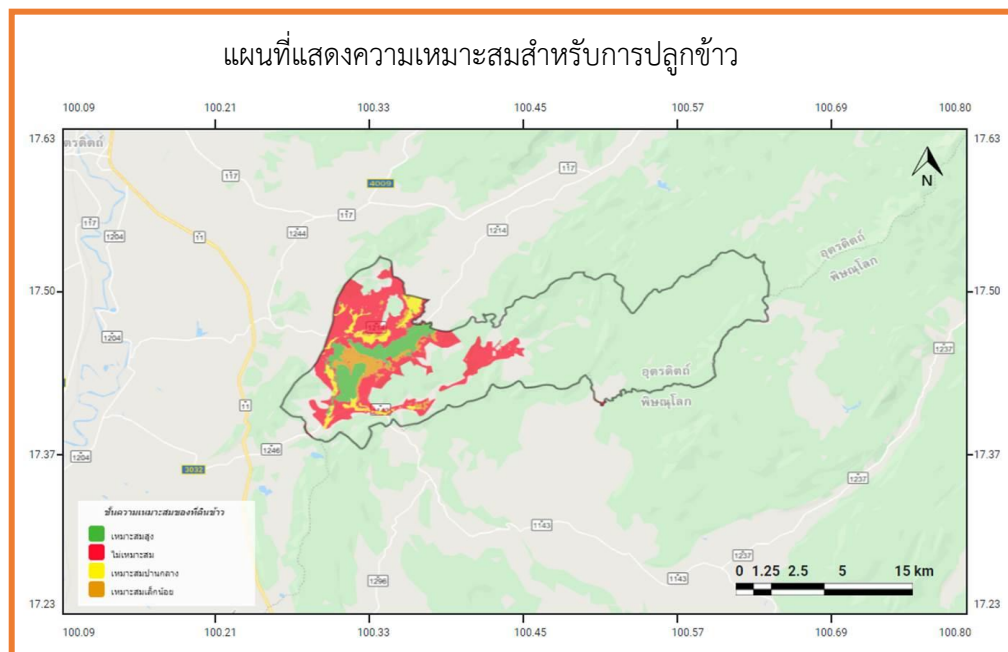
๑) เขตความเหมาะสม

ตำบลบ่อทอง มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวทั้งหมด ๕๙,๓๙๖.๓๙ ไร่ ประกอบด้วย พื้นที่ชั้นความเหมาะสมสูง (S๑) มีเนื้อที่ ๑๐,๗๖๔.๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑๒ ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S๒) มีเนื้อที่ ๕,๗๘๖.๒๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙.๗๔ ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S๓) มีเนื้อที่ ๖,๐๐๑.๘๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑ ชั้นไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ ๓๖,๘๔๓.๗ ไร่คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๐๓

ตารางที่ ๒๙ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว

ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
บ่อทอง	๑๐,๗๖๔.๖๐	๕,๗๘๖.๒๘	๖,๐๐๑.๘๑	๓๖,๘๔๓.๖๐	๕๙,๓๙๖.๓๙

ที่มา: <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๖ แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว

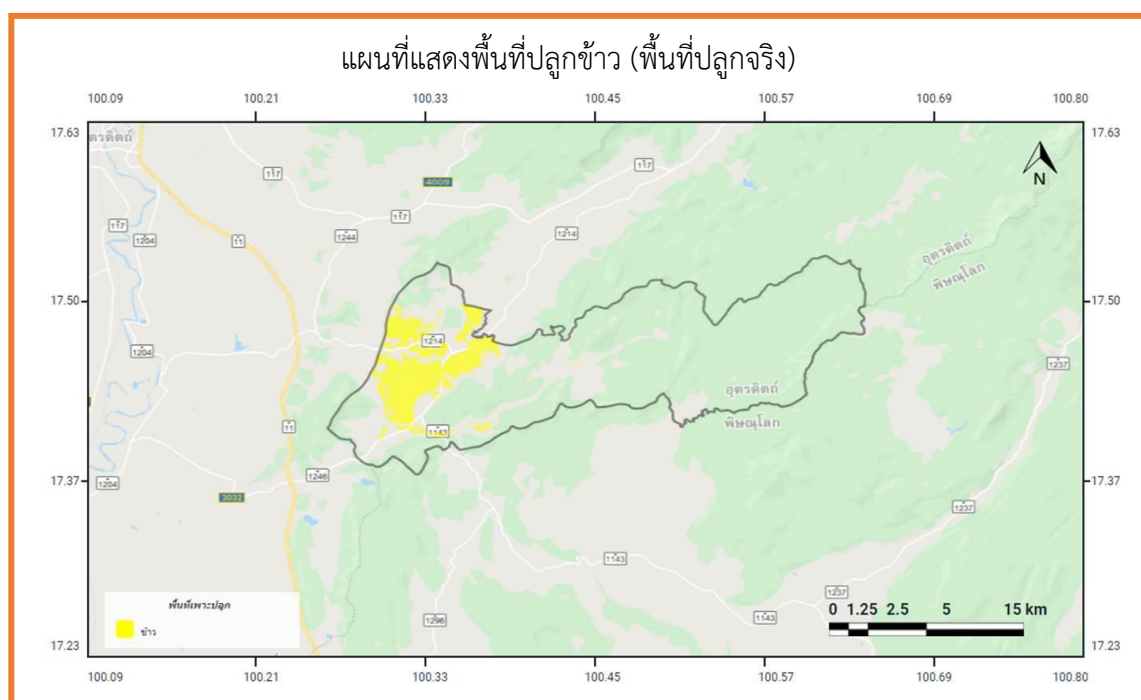
(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒) พื้นที่ปลูกข้าว

ตารางที่ ๓๐ แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตข้าว

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
บ่อทอง	๑,๗๕๒	๒๐,๕๑๘	๒๐,๕๐๗	๑๕,๒๑๖.๑๙	๐.๗๔๒

ที่มา : ระบบทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๗ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าว (พื้นที่ปลูกจริง)

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

(๓) พื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม

ตำบลบ่อทอง มีพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม จำนวน ๒๔,๙๓๔.๙๔ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง (S๑) จำนวน ๑๐,๐๘๖.๒๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๔๕ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๕,๓๐๘.๘๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๒๙ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๖,๐๐๑.๘๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๐๗ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๓,๕๓๘.๑๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๑๙

ตารางที่ ๓๑ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม

ตำบล	พื้นที่ปลูกตามระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
บ่อทอง	๑๐,๐๘๖.๒๐	๕,๓๐๘.๘๒	๖,๐๐๑.๘๑	๓,๕๓๘.๑๑	๒๔,๙๓๔.๙๔

ที่มา: <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙

เพื่อใช้เป็นพันธุ์ข้าวปลูก ในฤดูกาลถัดไป โดยในพื้นที่มีลานรับซื้อของแปลงใหญ่ สหกรณ์ และลานรับซื้อเอกชน ปัจจุบันมีการใช้เครื่องอัดฟางเพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์และลดการเผาในพื้นที่การเกษตร

(๙) การป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช : ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ตามการระบาดของศัตรูพืช มีการใช้สารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืชในกลุ่มสมาชิกผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ และสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอทองแสนขัน มีการปลูกข้าว ดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนาปี						←△	→			←	▽	→
ข้าวนาปรัง	→			←▽	→						←	△

สัญลักษณ์

ช่วงฤดูปลูก

△ ปลูกสูงสุด

ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๙ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าว

๑.๕ ต้นทุนการผลิต

ตารางที่ ๓๒ แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ปี ๒๕๖๘

ที่	รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)
	ต้นทุนรวม (๑ + ๒)	๕,๖๐๘
๑.	ต้นทุนคงที่ (fix cost)	๑,๐๐๐
	ค่าเช่าที่ดิน	๑,๐๐๐
๒.	ต้นทุนผันแปร (variable cost)	๔,๖๐๘

รายละเอียดต้นทุนผันแปร (variable cost)

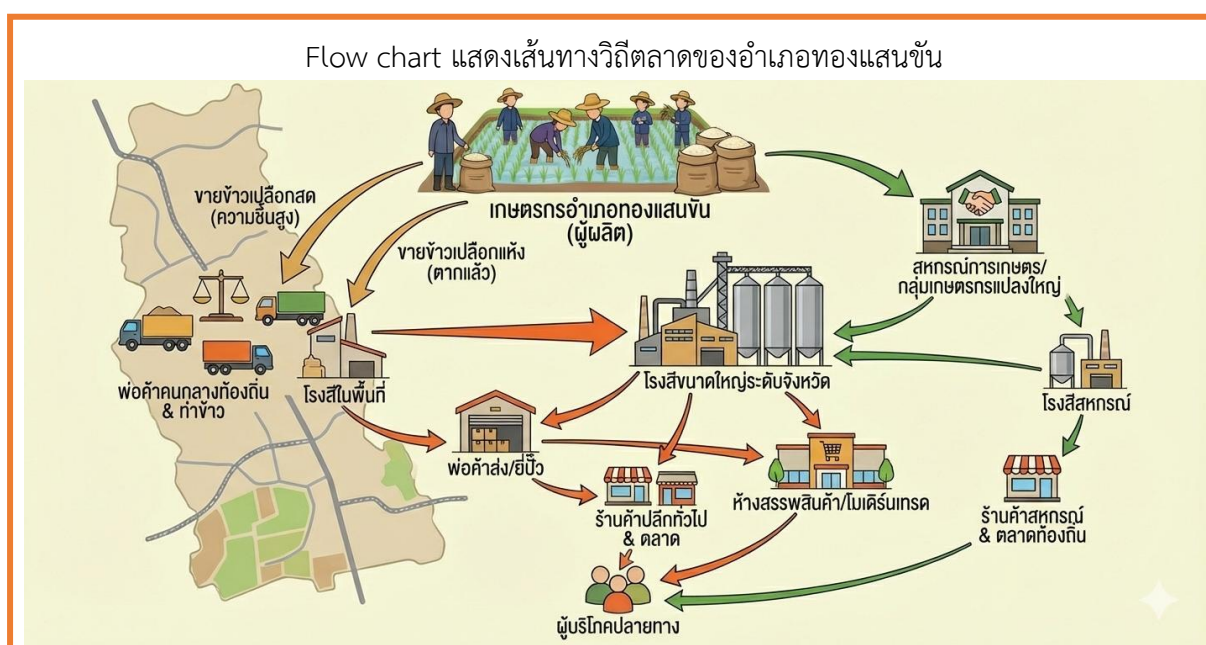
กิจกรรม	รายการ	ปริมาณที่ใช้		เดือน	ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)
		ปริมาณ	หน่วย		
๑. การเตรียมดิน					
- ไถ				พ.ค. - มิ.ย.	๗๐๐
- ใส่สารปรับปรุงสภาพดิน	โดโลไมท์				
	ปูนขาว				
๒. การปลูก					
- เพาะกล้า / ย้ายกล้า / ต้นพันธุ์	เมล็ดพันธุ์	๒๕	ก.ก.	มิ.ย. - ก.ค.	๗๐๐
- หวานเมล็ด	ค่าจ้างหวาน			มิ.ย. - ก.ค.	๘๐
๓. ดูแลรักษา					
- ใส่ปุ๋ยเคมี	สูตร ๔๖-๐-๐	๒๕	ก.ก.	มิ.ย. - ก.ค.	๔๐๐
	สูตร ๑๖-๒๐-๐ หรือ	๒๕	ก.ก.	ก.ค. - ส.ค.	๔๙๐
	สูตร ๑๕-๑๕-๑๕				
- ใส่สารชีวภัณฑ์	โตโคเดอร์มา				
	บิวเวอร์เรีย				

กิจกรรม	รายการ	ปริมาณที่ใช้		เดือน	ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)
		ปริมาณ	หน่วย		
	BT				
- ป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช	สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช			มิ.ย. - ก.ย.	๑๘๘
- ป้องกันกำจัดวัชพืช	ยาคุม/ฆ่าหญ้า			พ.ค. - มิ.ย.	๒๐๐
การเก็บเกี่ยว/หลังการเก็บเกี่ยว					
- เก็บเกี่ยว	ค่ารถเกี่ยว			ต.ค. - พ.ย.	๖๐๐
- ขนส่งผลผลิต	ค่ารถลาก			ต.ค. - พ.ย.	๒๕๐
- อื่นๆ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าน้ำ				๓๐๐ ๑๐๐
ค่าแรงงาน	ค่าแรงพ่นยา (๔ ครั้ง) ค่าใส่ปุ๋ยเคมี (๒ ครั้ง)			มิ.ย. - ก.ย. มิ.ย. - ก.ย.	๑๐๐*๔ = ๔๐๐ ๑๐๐*๒ = ๒๐๐

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอดงหลวง, พ.ศ. ๒๕๖๔)

๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

๑) วิธีการตลาด (เป็นวิถีตลาดที่เกิดขึ้นในอำเภอ)

ภาพที่ ๑๐ แสดงวิถีการตลาดข้าว อำเภอดงหลวง

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอดงหลวง, พ.ศ. ๒๕๖๔)

๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

มีแหล่งรับซื้อ รวม ๔ แห่ง

- อยู่ในตำบลบ่อทอง จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ บริษัท เกษตรแสนขัน จำกัด, สหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน จำกัด, ตลาดกลางทองแสนขัน และ ลานรับซื้อแปลงใหญ่กลุ่มเกษตรกรทำนาบ่อทองฯ

๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

๑) เกษตรกร

อำเภอทองแสนขัน มีเกษตรกรผู้ปลูกในอำเภอจำนวน ๔,๕๒๕ ครัวเรือน และมีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ จำนวน ๒ ราย มีความรู้ ความชำนาญ องค์ความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้

ตารางที่ ๓๓ แสดงเกษตรกรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่

ที่	หมู่	ตำบล	ประเภท	องค์ความรู้โดดเด่น
๑	๑	บ่อทอง	ทำนา	การจัดการแปลงนาด้วย IPM
๒	๙	ผักขวง	การแปรรูปสินค้าเกษตร	การเพิ่มมูลค่าข้าว

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒) องค์กรเกษตรกร

ตารางที่ ๓๔ แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

องค์กรเกษตรกร	จำนวน (แห่ง)	ชื่อกลุ่ม
แปลงใหญ่	๗	๑. แปลงใหญ่ข้าว สหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน จำกัด หมู่ ๙ ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี ๒. แปลงใหญ่ข้าว สหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน จำกัด หมู่ ๙ ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี ๓. แปลงใหญ่ข้าว สหกรณ์ผู้ใช้น้ำด้วยไฟฟ้าบ้านแสนขัน จำกัด หมู่ ๒ ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี ๔. แปลงใหญ่ข้าว กลุ่มเกษตรกรทำนาบ่อทอง หมู่ ๑๒ ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี ๕. แปลงใหญ่ข้าว กลุ่มเกษตรกรทำนาแสนขัน ๓ หมู่ ๑๒ ตำบลบ่อทอง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี ๖. แปลงใหญ่ข้าว สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดินหนองกอก จำกัด หมู่ ๗ ตำบลป่าคาย อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี ๗. แปลงใหญ่ข้าว กลุ่มเกษตรกรทำนาแปลงใหญ่บ้านวังปราก ตำบลป่าคาย อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี
วิสาหกิจชุมชน	๑๐	๑. วิสาหกิจชุมชนคองกระพัน ๒. วิสาหกิจชุมชนแม่อาร์มการสุรา ๓. วิสาหกิจชุมชนกระยาสารทบ่านปางค้อ ๔. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลป่าคาย ๕. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตน้ำพริก (สำเร็จรูป) และกระยาสารทแม่บุญยั้ง ๖. วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านนาป่าคาย ๗. วิสาหกิจชุมชนชุมชนเข้มแข็งพิชัยราชา ๘. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโคกงาม ม.๙ ๙. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านโคกงาม ๑๐. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวเพื่อสุขภาพบ้านร่องลึก

๒. การวิเคราะห์ Supply chain

ตารางที่ ๓๕ แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า ข้าว ตำบลปอทอง อำเภอทองแสนขัน

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติพื้นที่	สถานการณ์ปัจจุบัน	พื้นที่เหมาะกับการทำนา เป็นดินเหนียวหรือดินร่วนที่มีการระบายน้ำเร็ว เหมาะแก่การกักเก็บน้ำเพื่อปลูกข้าว ซึ่งตำบลปอทองมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด น้ำ : อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ร่วมกับน้ำจากคลองชลประทาน คลองตรอน และการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เทคโนโลยี : ปัจจุบันเริ่มมีการใช้โดรนเพื่อการเกษตรมาใช้ในการพ่นสารเคมี ภัยธรรมชาติ : ในระยะ ๓ ปีที่ผ่านมา ได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์ลานีญา มีน้ำป่าไหลหลาก เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตเป็นอย่างมาก ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ	สถาบัน/องค์กร : มีกลุ่มเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรหลายแห่ง ได้แก่ แปลงใหญ่ข้าว ๗ กลุ่มกระจายตัวอยู่ในตำบลปอทอง และปาคาย เพื่อสร้างอำนาจต่อรองและบริหารจัดการร่วมกัน แหล่งรับซื้อ : มีแหล่งรับซื้อและโรงงานแปรรูปแป้งต้นรวม ๔ แห่ง ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน, ตลาดกลางทองแสนขัน, สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดินหนองกอก และลานรับซื้อของกลุ่มแปลงใหญ่	ตลาดปลายทางมีแหล่งรับซื้อและโรงงานแปรรูปแป้งต้นรวม ๔ แห่ง มีเส้นทางสายหลักและสายรอง ที่เชื่อมต่อพื้นที่เกษตรทั้งเขตลุ่มน้ำและพื้นที่ดอน เพื่อใช้ในการขนส่งข้าวไปยังจุดรับซื้อ และขนส่งข้าวจากพื้นที่เพาะปลูกในตำบลต่างๆ ไปตลาดปลายทางได้สะดวก
	ปัญหา Pain point	ดิน : มีปัญหาหน้าดินแน่นและความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ความเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ : เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ดอนและพื้นที่นอกเขตชลประทาน เสี่ยงต่อน้ำป่าไหลหลาก ในพื้นที่ลาดเชิงเขา และที่ลุ่ม	- ขาดสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น (GI) ทำให้มูลค่าการแปรรูปในพื้นที่ยังไม่โดดเด่น	การเข้าถึงตลาด : ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลางเป็นหลัก
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	๑. ส่งเสริมการปลูกข้าวในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง (S๑) และปานกลาง (S๒) ๒. สนับสนุนการใช้สารชีวภัณฑ์ เพื่อลดการใช้สารเคมีโดยไม่จำเป็น ๓. ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน	๑. ใช้กลไกวิสาหกิจชุมชนในการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ๒. พัฒนาศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน (ปัจจุบันมี ๒ แห่ง) ให้เป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ดีเพื่อลดต้นทุนให้เกษตรกร	๑. ส่งเสริมให้มีลานรับซื้อของกลุ่มในพื้นที่

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติคน	สถานการณ์ปัจจุบัน	เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำนาตามความเคยชิน มีการระเหินหนีจากการกู้ยืมเงิน ธ.ก.ส. มาลงทุน และพึ่งพาพ่อค้าคนกลางในการกำหนดราคา	มีการรวมกลุ่มในรูปแบบเกษตรกรแปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน และศูนย์ข้าวชุมชน สำหรับผลิตเมล็ดพันธุ์ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรต้นแบบที่มีความเชี่ยวชาญด้านการทำนาในพื้นที่	เกษตรกรส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลางและจูดรับซื้อในพื้นที่ ในการกระจายสินค้า
	ปัญหา Pain point	ขาดแรงงานคนรุ่นใหม่ , เกษตรกรขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และอำนาจการต่อรองต่ำ เนื่องจากเป็นรายย่อย	กลุ่มที่รวมตัวกันส่วนใหญ่ยังไม่เข้มแข็ง และมีทักษะการบริหารจัดการกลุ่มน้อย	เกษตรกรหาตลาดเองไม่เป็น ต้องให้พ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้ามีน้อย
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	พัฒนาทักษะ Smart Farmer ให้ครอบคลุมเพื่อลดการจ้างแรงงานและจัดการต้นทุนอย่างแม่นยำ	เสริมศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ดีใช้เองเพื่อลดต้นทุน และขยายผลองค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบสู่สมาชิกในกลุ่ม	สนับสนุนกลุ่มเกษตรกรให้เป็นผู้รวบรวมและจำหน่ายเองเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับตลาดภายนอก
มิติสินค้า	สถานการณ์ปัจจุบัน	สินค้าหลักคือ ข้าวเหนียว (พันธุ์เขียวรุ่ง, นาน ๕๙, กข ๖) และข้าวเจ้า (มะลิ ๑๐๕, กข๑๕) คุณภาพขึ้นอยู่กับสภาพอากาศในแต่ละปี	มีการแปรรูปเบื้องต้นเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าว ข้าวเพื่อสุขภาพ และข้าวสารบรรจุถุง รวมถึงผลิตภัณฑ์แปรรูปต่อเนื่อง เช่น กระจยา สารท	มีความเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ สินค้ายังไม่โดดเด่นพอที่จะเป็นที่ต้องการของตลาด
	ปัญหา Pain point	ข้าวมีความชื้นสูงในช่วงเก็บเกี่ยวทำให้โดนกรดราคา, ขาดการคัดเลือกสายพันธุ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ไม่มีมาตรฐานการผลิต	ผลิตภัณฑ์แปรรูป ขาดการรับรองมาตรฐาน (อย. มผช. GMP) ขาดเครื่องมือ อุปกรณ์ในการแปรรูป/ทำPackaging	ตลาดในพื้นที่มีน้อย สินค้าเป็นสินค้าเฉพาะกลุ่ม สินค้าขาดการเล่าเรื่อง
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	๑.สนับสนุนการปลูกข้าว GAP เพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้า	๑.ลงทุนเครื่องอบลดความชื้นในระดับชุมชน และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ให้ดูทันสมัย และเก็บรักษาคุณภาพได้นาน	๑.ผลักดันการสร้างอัตลักษณ์หรือแบรนด์ท้องถิ่น ๒.สร้าง Storytelling ให้กับข้าวทองแสนขัน เพื่อสร้างฐานลูกค้าประจำ

สินค้าเกษตรที่สำคัญ ชนิดสินค้า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

๑.๑ แหล่งน้ำหลัก

[/] น้ำฝน [/]ชลประทาน [/] บ่อน้ำบาดาล [/] แหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ (ระบุ) คลองตรอน.....

๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

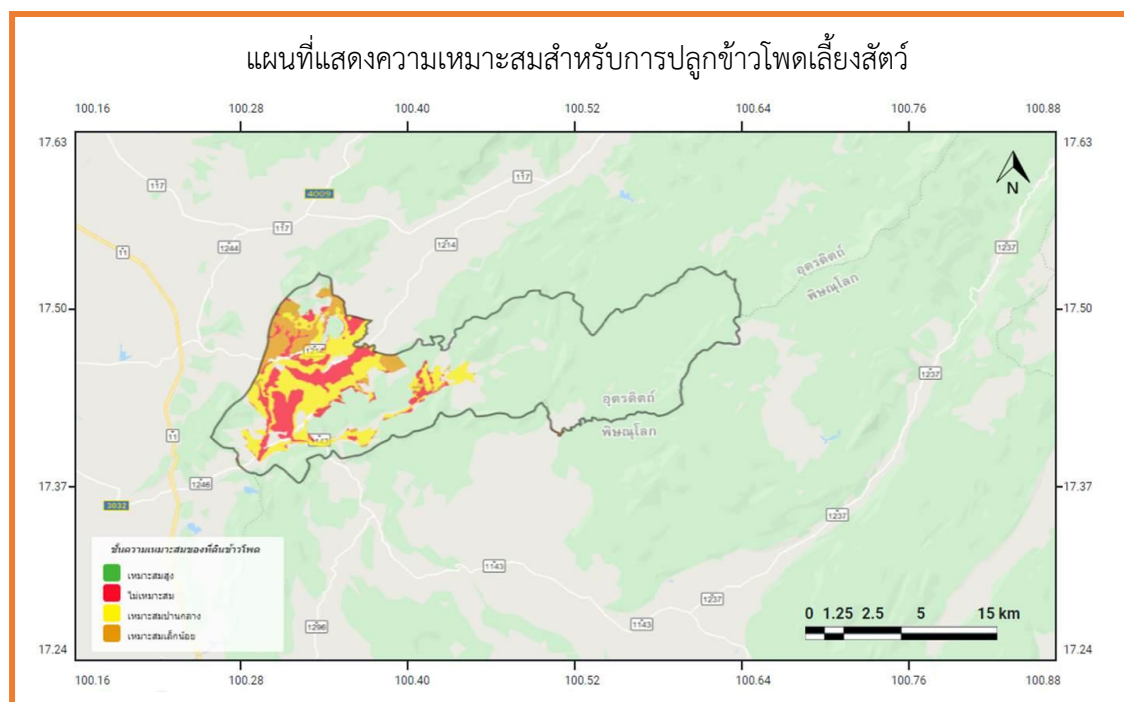
๑) เขตความเหมาะสม

ตำบลบ่อทอง มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทั้งหมด ๕๕,๒๐๘.๗๐ ไร่ ประกอบด้วย พื้นที่ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S๒) มีเนื้อที่ ๒๗,๒๑๖.๒๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓ ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S๓) มีเนื้อที่ ๑๑,๐๒๕.๙๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๙๗ ชั้นไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ ๑๖,๙๖๖.๖๐ ไร่คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗๓

ตารางที่ ๓๖ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
บ่อทอง	-	๒๗,๒๑๖.๒๐	๑๑,๐๒๕.๙๐	๑๖,๙๖๖	๕๕,๒๐๘.๗๐

ที่มา: <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๑๑ แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒) พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ตารางที่ ๓๗ แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ตำบล	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
บ่อทอง	๕๖๗	๘,๑๒๘	๘,๐๗๒	๘,๐๒๖	๑

ที่มา : ระบบทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๑๒ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (พื้นที่ปลูกจริง)

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

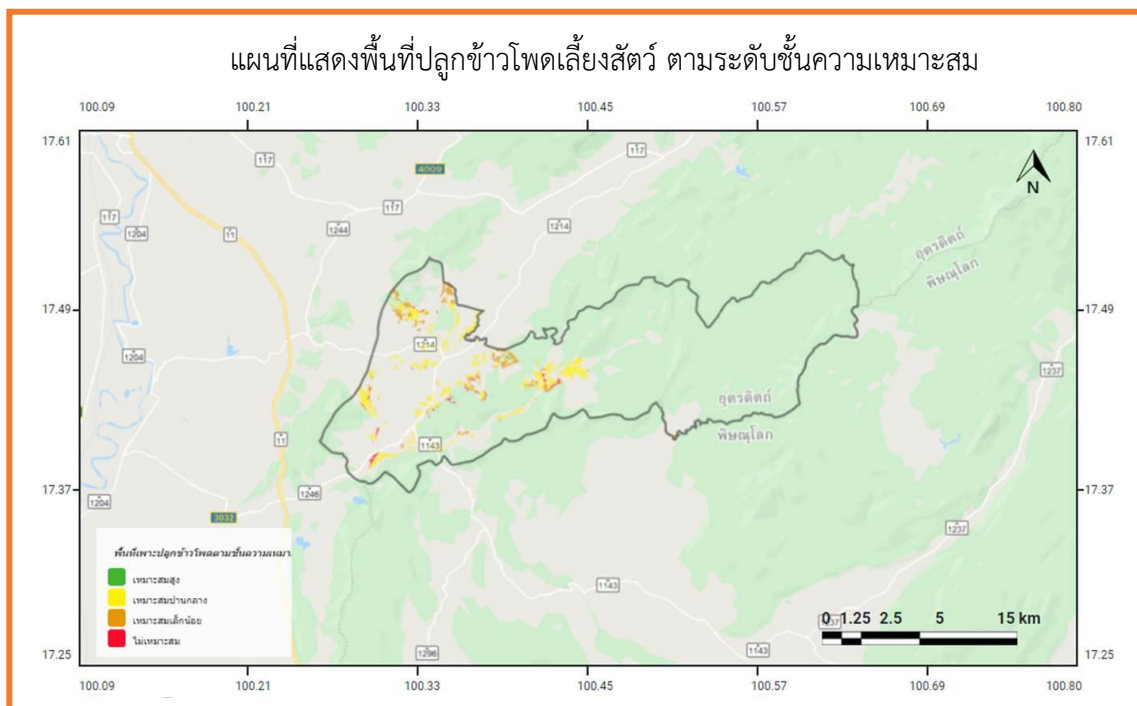
(๓) พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระดับชั้นความเหมาะสม

ตำบลบ่อทอง มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระดับชั้นความเหมาะสม จำนวน ๑๑,๑๗๖.๐๓ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีเหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๗,๖๐๘.๕๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๐๘ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๒,๗๓๔.๐๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๔๖ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๘๓๓.๔๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๖

ตารางที่ ๓๘ แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระดับชั้นความเหมาะสม

ตำบล	พื้นที่ปลูกตามระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปาน กลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ ทั้งหมด
บ่อทอง	-	๗,๖๐๘.๕๔	๒,๗๓๔.๐๑	๘๓๓.๔๘	๑๑,๑๗๖.๐๓

ที่มา: <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๑๓ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระดับชั้นความเหมาะสม
(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต (เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ในอำเภอ)

(๑) การใช้พันธุ์ดี : เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ลูกผสมจากบริษัทเอกชน เช่น แปซิฟิค ๓๓๙ แปซิฟิค ๗๘๙ ดีคาร์บ ๙๙๗๙ NK๗๓๘๒ เป็นต้น ตามลักษณะพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูกแต่ละตำบล ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลปากาย ได้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พันธุ์นครสวรรค์ ๕ ร่วมกับกรมวิชาการเกษตร เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง และจำหน่ายเชิงพาณิชย์ให้แก่เกษตรกรผู้สนใจทั้งในและต่างจังหวัด

(๒) การเตรียมดิน : พื้นที่ราบ หรือค่อนข้างราบ เกษตรกรจะเตรียมดินโดยการไถ ๑ - ๒ ครั้ง ส่วนพื้นที่ที่เป็นเนินลาดชันที่ไม่สามารถไถได้ เกษตรกรจะเตรียมดินโดยฉีดยาฆ่าหญ้าชนิดดูดซึมฉีดพ่น ๑ ครั้ง แล้วพรวนด้วยสารกำจัดวัชพืช ๑-๒ ครั้ง ก่อนปลูกมีการตากดิน หว่านโดโลไมท์ และปลูกบ่อเพื่อเป็นปุ๋ยพืชสดมากขึ้น เพื่อบำรุงดินและตัดวงจรการระบาดของหอยข้าวโพดลายจุด

(๓) การปลูก : เกษตรกรส่วนมากใช้เครื่องหยอด ระยะปลูก ๓๐x๑๐ เซนติเมตร ในพื้นที่ลาดชันได้แก่ หมู่บ้านวังเบน หมู่ที่ ๘ ตำบลบ่อทอง ใช้แรงงานคน

(๔) ระบบการให้น้ำ : เกษตรกรปล่อยน้ำเข้าร่อง บางส่วนใช้ระบบน้ำพุ่ง และน้ำหยด ฤดูฝนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่น ๑ อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ส่วนรุ่น ๒ อาศัยน้ำจากคลองชลประทาน และสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

(๕) การดูแลรักษา : ส่วนใหญ่ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช จำนวน ๒-๔ ครั้ง ตามการระบาดของโรคและแมลงแต่ละชนิด ใส่ปุ๋ย ๒ ครั้ง ฉีดพ่นฮอร์โมนและธาตุอาหารเสริมทางใบ ๑-๒ ครั้ง

(๖) การใส่ปุ๋ย : ใส่ปุ๋ย ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ รองกันหลุมพร้อมหยอดเมล็ด ใช้ปุ๋ยสูตร ๑๖-๒๐-๐ และ ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑๐-๒๐ กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งที่ ๒ ปุ๋ยแต่งหน้า ใส่ก่อนข้าวโพดออกดอกหัวหรืออายุประมาณ ๔๐-๖๐ วัน ใช้ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตราไร่ละ ๒๐-๓๐ กิโลกรัม และฉีดพ่นฮอร์โมน และธาตุอาหารเสริมทางใบ ๑-๒ ครั้ง

(๗) การเก็บเกี่ยว : ในพื้นที่ราบใช้รถเก็บเกี่ยวข้าวโพด ส่วนพื้นที่ลาดชันใช้แรงงานคน เก็บฝักใส่กระสอบ ตากแห้ง และสีจำหน่าย ผลผลิตเฉลี่ยในการเพาะปลูกรุ่น ๑ ประมาณ ๙๐๐ กก./ไร่ และรุ่น ๒ ประมาณ ๑,๐๐๐ กก./ไร่

(๘) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว : เกษตรกรเริ่มมีการไถกลบตอซัง เพื่อบำรุงดินและลดการเผา

(๙) การป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช : ใช้สารเคมีเป็นหลัก บางส่วนมีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน

๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอทองแสนขัน มีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ๒ รุ่น ดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
รุ่น ๑					←	△	→			←	▽	→
รุ่น ๒			←	▽	→					←		△

สัญลักษณ์

ช่วงฤดูปลูก

△ ปลูกสูงสุด

ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๑๔ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

๑.๕ ต้นทุนการผลิต

ตารางที่ ๓๙ แสดงต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี ๒๕๖๘

ที่	รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)
	ต้นทุนรวม (๑ + ๒)	๔,๖๕๘
๑.	ต้นทุนคงที่ (fix cost)	
	ค่าเช่าที่ดิน	๕๐๐
๒.	ต้นทุนผันแปร (variable cost)	๔,๑๕๘

รายละเอียดต้นทุนผันแปร

กิจกรรม	รายการ	ปริมาณที่ใช้		เดือน	ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)
		ปริมาณ	หน่วย		
๑. การเตรียมดิน					
- ไถ	ไถเปิดหน้า			พ.ค. - มิ.ย.	๓๐๐
- เตรียมแปลง/ยกร่อง	ไถซ้อน			พ.ค. - มิ.ย.	๓๐๐
- ใส่สารปรับปรุงสภาพดิน	โดโลไมท์				
	ปูนขาว				
๒. การปลูก					
- เพาะกล้า / ย้ายกล้า / ต้นพันธุ์	ค่าเมล็ดพันธุ์ ๓.๕ ฟัน	๓	ก.ก.	มิ.ย. - ก.ค.	๕๘๕
- หว่านเมล็ด	ค่าหยอด			มิ.ย. - ก.ค.	๑๕๐
๓. ดูแลรักษา					
- ใส่ปุ๋ยชีวภาพ	ปุ๋ยหมัก				
	น้ำหมัก				

กิจกรรม	รายการ	ปริมาณที่ใช้		เดือน	ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)
		ปริมาณ	หน่วย		
	ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด				
- ใส่ปุ๋ยเคมี	สูตร ๑๖-๒๐-๐	๒๐	ก.ก.	มิ.ย. - ก.ค.	๓๙๒
	สูตร ๔๖-๐-๐	๒๕	ก.ก.	ก.ค. - ส.ค.	๔๕๕
	สูตร ๔๖-๐-๐	๒๕	ก.ก.	ส.ค. - ก.ย.	๔๕๕
- ใส่ฮอร์โมน	โมซา			ส.ค. - ก.ย.	๓๑
- ป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช	ยาฆ่าหนอน (๔ ครั้ง)	๐.๓	ก.ก.	มิ.ย. - ก.ย.	$๓๕ \times ๔ = ๑๔๐$
- ป้องกันกำจัดวัชพืช	ยาฆ่าหญ้า	๐.๑	ก.ก.	พ.ค. - มิ.ย.	๑๐๐
การเก็บเกี่ยว/หลังการเก็บเกี่ยว					
- เก็บเกี่ยว	ค่ารถเกี่ยว			ก.ย. - ต.ค.	๘๐๐
- ขนส่งผลผลิต	ค่ารถลาก			ก.ย. - ต.ค.	๘๐
ค่าแรงงาน	ค่าแรงพ่นยา (๓ ครั้ง) ค่าโดรนพ่นยา			มิ.ย. - ก.ย. ส.ค. - ก.ย.	$๑๐๐ \times ๓ = ๓๐๐$ ๗๐

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

๑) วิธีการตลาด (เป็นวิธีตลาดที่เกิดขึ้นในอำเภอ)

ภาพที่ ๑๕ แสดงวิธีการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอทองแสนขัน

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

มีแหล่งรับซื้อหลัก รวม ๓ แห่ง

- อยู่ในตำบลบ่อทอง จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน จำกัด, ตลาดกลางทองแสนขัน, บริษัท เกษตรแสนขัน จำกัด

๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

๑) เกษตรกร

มีเกษตรกรผู้ปลูกในอำเภอ จำนวน ๑,๙๐๔ ครัวเรือน และมีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ จำนวน ๓ ราย มีความรู้ ความชำนาญ องค์กรความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้

ตารางที่ ๔๐ แสดงเกษตรกรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่

ที่	หมู่	ตำบล	ประเภท	องค์ความรู้โดดเด่น
๑	๓	ป่าคา	ทำไร่	การจัดการโรคและแมลงแบบผสมผสาน
๒	๕	ป่าคา	ทำไร่	การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
๓	๔	น้ำพี้	ทำไร่	การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒) องค์กรเกษตรกร ดังนี้

ตารางที่ ๔๑ แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

องค์กรเกษตรกร	จำนวน (แห่ง)	ชื่อกลุ่ม
แปลงใหญ่	๒	๑.แปลงใหญ่ข้าวโพด สหกรณ์การเกษตรน้ำพี้ จำกัด หมู่ ๗ ตำบลน้ำพี้ อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี ๒.แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บ้านนาป่าคา ตำบลป่าคา อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี
วิสาหกิจชุมชน	๓	๑.วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ม. ๖ บ้านไร่ห้วยพี้ ๒.วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวโพดชุมชนบ้านวังโป่ง ๓.วิสาหกิจชุมชนพัฒนาการเกษตร ๑ อุดรดิตถ์

๒. การวิเคราะห์ Supply chain

ตารางที่ ๔๒ แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอทองแสนขัน

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติพื้นที่	สถานการณ์ปัจจุบัน	พื้นที่มีทั้งที่ราบและที่ลาดชัน มีชุดดินที่เหมาะสมมากสำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะสมในการเพาะปลูก	มีลานตากและไซโลเก็บผลผลิตในตัวอำเภอหลายแห่ง	มีแหล่งรับซื้อ ๖ แห่ง มีเส้นทางสายหลัก และสายรอง ที่เชื่อมต่อพื้นที่เกษตรในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ และตลาดปลายทางได้สะดวก
	ปัญหา Pain point	ดินเสื่อมโทรม, พื้นที่อยู่นอกเขตชลประทานเป็นส่วนใหญ่ (พึ่งพาน้ำฝน)	สถานที่เก็บรักษาบางแห่งไม่ได้มาตรฐาน	การเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรส่งผลกระทบต่อ PM ๒.๕ และความอุดมสมบูรณ์ดิน
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	ทำ Zoning ตาม Agri-Map, ส่งเสริมการปลูกพืชหลังนา, ปรับปรุงบำรุงดิน	พัฒนาโรงอบลดความชื้นที่ได้มาตรฐานในระดับชุมชน เพื่อรักษาคุณภาพผลผลิต	รณรงค์ "หยุดเผาในพื้นที่เกษตร", ส่งเสริมการแปรรูปข้าวโพดเป็นพลังงานชีวมวลหรืออาหารสัตว์
มิติคน	สถานการณ์ปัจจุบัน	ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยและผู้สูงอายุ ทำเกษตรแบบดั้งเดิมตามความเคยชิน เกษตรกรต้นแบบมีน้อยแต่มีทักษะด้านการจัดการแปลงและผลิตเมล็ดพันธุ์	มีแหล่งรับซื้อ และพ่อค้าท้องถิ่นเป็นรายใหญ่ และไม่มีโรงงานแปรรูปในพื้นที่ ขยายเมล็ดสดอย่างเดียว	พึ่งพาพ่อค้าคนกลางเป็นหลัก และตลาดปลายทางคือ โรงงานผลิตอาหารสัตว์
	ปัญหา Pain point	ขาดแรงงานคนรุ่นใหม่, ภาระหนี้สินสูง, ขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่, มีการรวมกลุ่มกันน้อย	การบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง	เกษตรกรไม่มีอำนาจกำหนดราคา ต้องยอมรับราคาตามที่ลานรับซื้อประกาศ
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	พัฒนา Young Smart Farmer, ส่งเสริมการรวมกลุ่ม "เกษตรแปลงใหญ่" เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง	อบรมการบริหารจัดการธุรกิจเกษตร, สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน	สนับสนุนกลุ่มแปลงใหญ่ให้มีการทำ MOU โดยตรงกับโรงงานแปรรูปอาหารสัตว์
มิติสินค้า	สถานการณ์ปัจจุบัน	ใช้พันธุ์ลูกผสมที่ให้ผลผลิตสูง แต่ต้นทุนเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยแพง	ขายแบบข้าวโพดเมล็ด ความชื้นสูงเป็นหลัก	ส่งเข้าอุตสาหกรรมอาหารสัตว์เป็นหลัก
	ปัญหา Pain point	ต้นทุนการผลิตสูง (ปุ๋ย/ยา/น้ำมัน), ผลผลิตต่อไร่ยังต่ำกว่าศักยภาพที่ควรจะเป็น	ความชื้นสูงทำให้โดนหักราคาเยอะ, สินค้าไม่มีความแตกต่าง	มาตรฐานสินค้าไม่สม่ำเสมอ, ขาดการรับรองมาตรฐานสากล
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	ใช้เทคโนโลยีแม่นยำ, ลดการใช้สารเคมีตามหลัก GAP	แปรรูปเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น ข้าวโพดบดผสมอาหารสัตว์สำหรับจุ่มในท้องถิ่น	ส่งเสริมให้มีการผลิตเมล็ดข้าวโพดตามความต้องการของตลาด

สินค้าเกษตรที่สำคัญ ชนิดสินค้า มันสำปะหลัง

๑.๑ แหล่งน้ำหลัก

[/] น้ำฝน [/]ชลประทาน [/] บ่อน้ำบาดาล [/] แหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ (ระบุ) คลองตรอน.....

๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

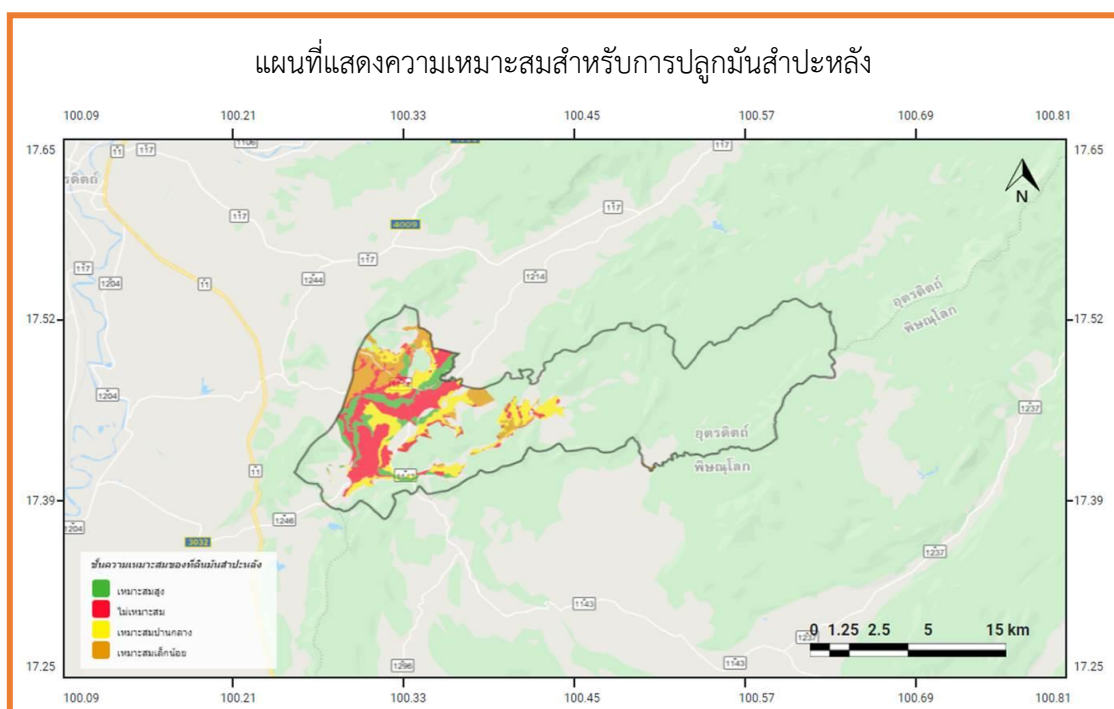
๑) เขตความเหมาะสม

ตำบลบ่อทอง มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง ทั้งหมด ๕๑,๗๗๐.๙๐ ไร่ ประกอบด้วย พื้นที่ชั้นความเหมาะสมสูง (S๑) มีเนื้อที่ ๘,๓๖๒.๙๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑๕ ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S๒) มีเนื้อที่ ๑๔,๖๖๕.๑๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓๓ ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S๓) มีเนื้อที่ ๙,๙๗๕.๒๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒๗ ชั้นไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ ๑๘,๗๖๗.๖๐ ไร่คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๒๕

ตารางที่ ๔๓ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง

ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
บ่อทอง	๘,๓๖๒.๙๕	๑๔,๖๖๕.๑๐	๙,๙๗๕.๒๕	๑๘,๗๖๗.๖๐	๕๑,๗๗๐.๙๐

ที่มา: <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๑๖ แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง

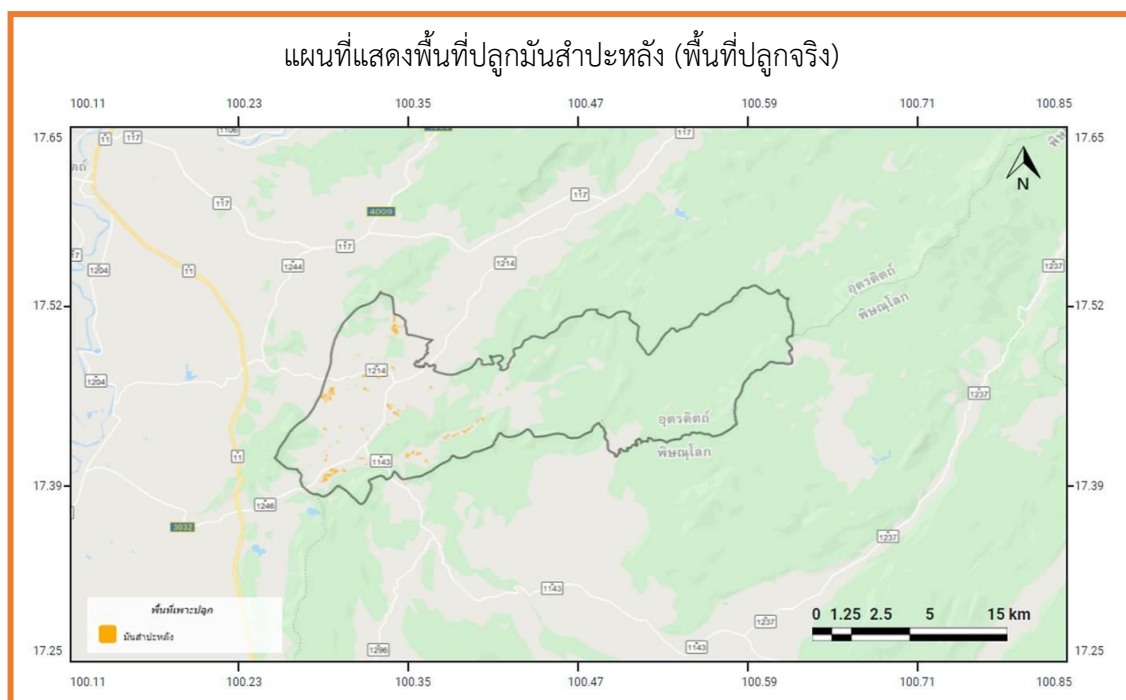
(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง

ตารางที่ ๔๔ แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตมันสำปะหลัง

ตำบล	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
บ่อทอง	๕๐๕	๗,๔๖๐	๖,๙๕๙	๒๗,๘๓๖	๔

ที่มา : ระบบทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๑๗ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (พื้นที่ปลูกจริง)

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

(๓) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม

ตำบลบ่อทอง มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม จำนวน ๒,๐๑๗.๖๖ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง (S๑) จำนวน ๕๐๐.๖๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘๑ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๑,๐๒๔.๖๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗๘ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๓๒๕.๔๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑๓ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๑๖๗.๐๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๘

ตารางที่ ๔๕ แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม

ตำบล	พื้นที่ปลูกตามระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปาน กลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ ทั้งหมด
บ่อทอง	๕๐๐.๖๒	๑,๐๒๔.๖๑	๓๒๕.๔๑	๑๖๗.๐๒	๒,๐๑๗.๖๖

ที่มา: <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๑๘ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามระดับชั้นความเหมาะสม
(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต (เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ในอำเภอ)

(๑) การใช้พันธุ์ดี : เกษตรกรอำเภอทองแสนขันนิยมปลูก พันธุ์เกษตรศาสตร์ ๕๒, ระยะเวลา ๕, ระยะเวลา ๑๑ และพันธุ์พื้นเมือง เช่น แวกดำ, น้อยแบม และเกล็ดมังกร ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ที่เก็บไว้ใช้เองในพื้นที่

(๒) การเตรียมดิน : มีการใช้ไถหว่าน หรือโดโลไมท์ก่อนปลูก และไถเตรียมดิน ๑ ครั้ง เพื่อให้ดินมีความร่วนซุย จากนั้นจึงยกร่องแปลง

(๓) การปลูก : มีฤดูกาลเพาะปลูก ๒ ช่วง ได้แก่ ช่วงเดือนพฤศจิกายน-เดือนธันวาคม และเดือนพฤษภาคม มีทั้งการใช้เครื่องปลูกและปลูกโดยใช้แรงงานคน ใช้ท่อนพันธุ์ ๑,๖๐๐-๒,๐๐๐ ท่อนต่อไร่ โดยตัดท่อนพันธุ์ ยาว ๑๕ - ๒๐ เซนติเมตร ขุดลึก ๕ - ๑๐ เซนติเมตร ปักท่อนพันธุ์ลง ระยะปลูก ๑๐๐ x ๘๐, ๑๒๐ x ๘๐ เซนติเมตร

(๔) ระบบการให้น้ำ : อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และเกษตรกรบางรายที่มีทุนทรัพย์เริ่มมีการใช้ระบบน้ำหยดในไร่มันสำปะหลังเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

(๕) การดูแลรักษา : ส่วนมากมีการพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช และส่งเสริมให้เกษตรกร แห่ท่อนพันธุ์ป้องกันแมลงจวกเพลี้ยที่เป็นพาหะของโรคพุ่มแจ้ และสำรวจแปลงเพื่อเฝ้าระวังโรคใบด่างมันสำปะหลังมากขึ้น

(๖) การใส่ปุ๋ย : มีการใช้ปุ๋ยคอกช่วงเตรียมดิน และใส่ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ และ ๐-๐-๖๐ อัตรา ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

(๗) การเก็บเกี่ยว : โดยใช้รถแทรกเตอร์ติดเครื่องขุดมันสำปะหลัง และใช้แรงงานคนตามรถ เพื่อเก็บหัวมันสำปะหลังใส่รถลากเพื่อขนย้ายผลผลิตไปจำหน่าย ผลผลิตเฉลี่ย ไร่ละ ๓ - ๕ ตันต่อไร่

(๘) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว : หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วเกษตรกรจะไถตากดินและลงปลูก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สลับกันไปปีต่อปี

(๙) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช : ใช้สารเคมีเป็นหลัก บางส่วนมีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน

๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอทองแสนขัน มีการปลูกมันสำปะหลัง ดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
มันสำปะหลัง					↔						←△→	
	▽											
	←-----→										←-----→	

สัญลักษณ์

↔ ช่วงฤดูปลูก

△ ปลูกสูงสุด

←-----→ ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๑๙ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกมันสำปะหลัง

๑.๕ ต้นทุนการผลิต

ตารางที่ ๔๖ แสดงต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง ปี ๒๕๖๘

ที่	รายการ	ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)
	ต้นทุนรวม (๑ + ๒)	๖,๖๕๓
๑.	ต้นทุนคงที่ (fix cost)	๕๐๐
	ค่าเช่าที่ดิน	๕๐๐
๒.	ต้นทุนผันแปร (variable cost)	๖,๑๕๓

รายละเอียดต้นทุนผันแปร

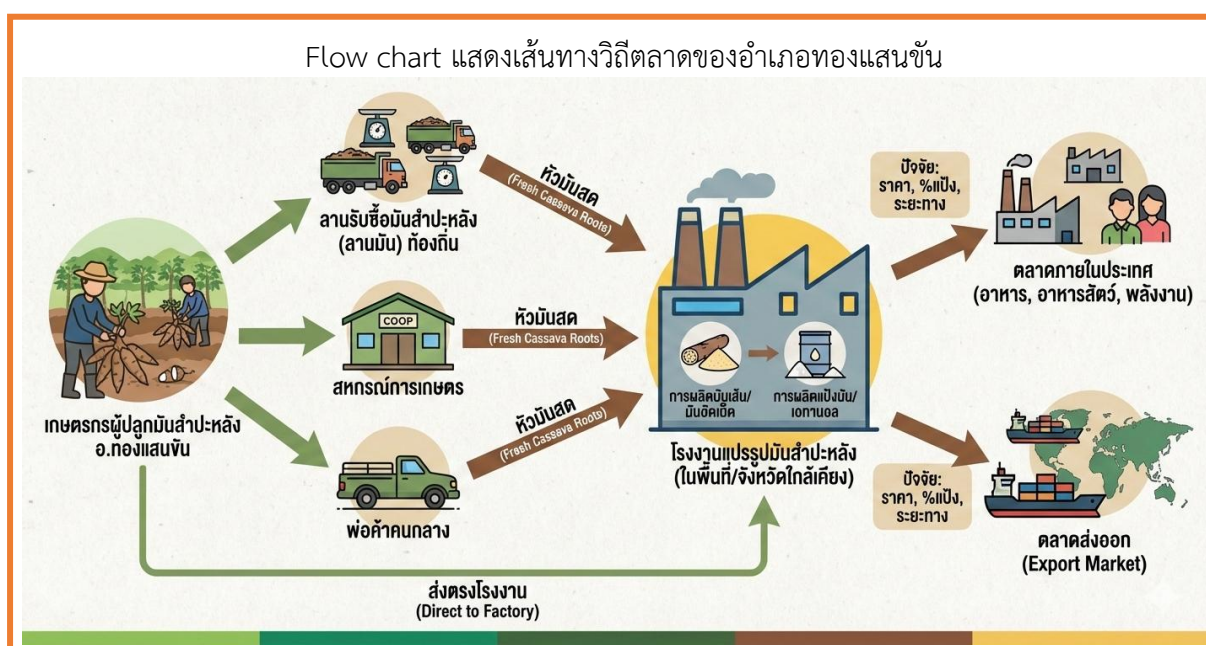
กิจกรรม	รายการ	ปริมาณที่ใช้		เดือน	ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)
		ปริมาณ	หน่วย		
๑. การเตรียมดิน					
- ไถ	ไถเปิดหน้า			ต.ค.	๓๐๐
- เตรียมแปลง/ยกร่อง	ไถพรวน			ต.ค.	๓๐๐
- ใส่สารปรับสภาพดิน	โดโลไมท์				
	เค้กอ้อย				
๒. การปลูก					
- เพาะกล้า / ย้ายกล้า / ต้นพันธุ์	ท่อนพันธุ์			ต.ค.	๕๐๐
- หวานเมล็ด	ค่ารถปลูก			พ.ย. - ธ.ค.	๖๐๐
๓. ดูแลรักษา					
- ใส่ปุ๋ยเคมี	สูตร ๔๖-๐-๐	๒๕	ก.ก.	พ.ย. - ธ.ค.	๔๐๐
	สูตร ๑๕-๑๕-๑๕	๒๕	ก.ก.	พ.ค.	๔๙๕
	สูตร ๐-๐-๖๐	๒๕	ก.ก.	ส.ค.	๔๔๕
- ใส่ฮอร์โมน	ฮอร์โมนทางใบ			ม.ค.	๕๐
- ป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช	สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช			มิ.ย. - ก.ย.	๑๘๘
- ป้องกันกำจัดวัชพืช	ยาคุมหญ้า (ฉีดไร่ร่อง)			พ.ค.	๑๕๐
	ยาฆ่าหญ้า			ก.ค. - ส.ค.	๓๐๐
การเก็บเกี่ยว/หลังการเก็บเกี่ยว					
- เก็บเกี่ยว	ค่าตัดต้นมันสำปะหลัง ค่าไถร่อง			พ.ย. - ธ.ค.	๓๐๐ ๔๕๐

กิจกรรม	รายการ	ปริมาณที่ใช้		เดือน	ค่าใช้จ่าย (บาท/ไร่)
		ปริมาณ	หน่วย		
	ค่ารถยก ค่าเหมาเก็บขึ้นรถ				๕๐๐ ๑๗๕
- ขนส่งผลผลิต	ค่ารถลาก			พ.ย. - ธ.ค.	๕๐๐
ค่าแรงงานอื่นๆ โปรดระบุ.. ฯลฯ	ค่าแรงพญา (๔ ครั้ง) ค่าใส่ปุ๋ยเคมี (๒ ครั้ง)			มิ.ย. - ก.ย. มิ.ย. - ก.ย.	$๑๐๐ \times ๔ = ๔๐๐$ $๕๐ \times ๒ = ๑๐๐$

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

๑) วิธีการตลาด (เป็นวิถีตลาดที่เกิดขึ้นในอำเภอ)

ภาพที่ ๒๐ แสดงวิธีการตลาดมันสำปะหลัง อำเภอทองแสนขัน

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

มีแหล่งรับซื้อหลัก รวม ๒ แห่ง

- อยู่ในตำบลบ่อทอง จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ ระบุพืชไร่๒, สหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน จำกัด นอกจากนี้แหล่งรับซื้อหลัก ยังมีลานมันหรือพ่อค้ารายย่อยเปิดจุดรับซื้อชั่วคราวในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวอยู่ในทุกตำบล

๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

๑) เกษตรกร

มีเกษตรกรผู้ปลูกในอำเภอจำนวน ๑,๗๘๑ ครัวเรือน และมีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่จำนวน ๒ ราย มีความรู้ ความชำนาญ องค์ความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้

ตารางที่ ๔๗ แสดงเกษตรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่

ที่	หมู่	ตำบล	ประเภท	องค์ความรู้โดดเด่น
๑	๓	ผักขวง	ทำไร่	การจัดการน้ำในแปลงมันสำปะหลัง
๒	๔	ผักขวง	ทำไร่	การจัดการแปลงมันสำปะหลัง

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒) องค์กรเกษตรกร ดังนี้

ตารางที่ ๔๘ แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

องค์กรเกษตรกร	จำนวน (แห่ง)	ชื่อกลุ่ม
แปลงใหญ่	๒	๑. แปลงใหญ่มันสำปะหลัง สหกรณ์การเกษตรปฎิรูปที่ดินหนองกอก จำกัด ๒. แปลงใหญ่มันสำปะหลัง วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกมันสำปะหลัง บ้านน้ำหมี่ ตำบลผักขวง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิษฐ์
วิสาหกิจชุมชน	๑	๑. วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ผู้ปลูกมันสำปะหลังบ้านน้ำหมี่

๒. การวิเคราะห์ Supply chain

ตารางที่ ๔๙ แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า มันสำปะหลัง อำเภอทองแสนขัน

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติพื้นที่	สถานการณ์ปัจจุบัน	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนทรายและพื้นที่ดอน เหมาะกับการเพาะปลูกมันสำปะหลังมาก เกษตรกรในพื้นที่ปลูกมากที่สุด มีการรวมกลุ่มแปลงใหญ่ และมีเกษตรกรต้นแบบที่มีความรู้ด้านการจัดการแปลง และระบบน้ำในพื้นที่หลายราย แต่ในพื้นที่ยังพบการระบาดของโรคใบด่างมันสำปะหลังจำนวนมาก	มีลานมันในท้องถิ่นรับซื้อหัวมันสดและแปรรูปเป็นมันเส้นเบื้องต้น ตั้งอยู่ทุกตำบล ลานรับซื้อส่วนใหญ่ รับซื้อแบบกะละเกรด ไม่วัดเปอร์เซ็นต์แป้ง	มีแหล่งรับซื้อ ๖ แห่ง มีเส้นทางสายหลักและสายรอง ที่เชื่อมต่อพื้นที่เกษตรในการขนส่งไปยังจุดรับซื้อ และตลาดปลายทางได้สะดวก
	ปัญหา Pain point	ปัญหาดินเสื่อมโทรม และการแพร่ระบาดของ โรคใบด่างมันสำปะหลัง ภัยธรรมชาติ : ในระยะ ๓ ปีที่ผ่านมา ได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์ลานีญา มีน้ำป่าไหลหลาก เกิด	พื้นที่ตากมันเส้นไม่เพียงพอในช่วงฤดูปลายฝนต้นหนาว (พ.ย.) ทำให้ลานหยุดการรับซื้อ ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร จะต้องเลื่อนการเก็บเกี่ยว	เกษตรกร ต.บ้านดง อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก ประมาณ ๕๔ ครัวเรือน มีที่ตั้งแปลงอยู่ในเขต ม.๘ ต.บ่อทอง ประมาณ

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
		ความเสียหายแก่ผลผลิตเป็นอย่างมาก ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ	ออกไป ผลผลิตจึงมีคุณภาพต่ำลง	๑,๐๐๐ ไร่ เป็นพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์และคาบเกี่ยวกับพื้นที่ป่าสงวน การขนส่งมายังตลาดในอุตรดิตถ์ไม่สะดวก จึงจำเป็นต้องขายที่ลานรับซื้อนอก จ.อุตรดิตถ์ ๑ แห่ง
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	ทำ Zoning ตาม Agri-Map, ปรับปรุงบำรุงดิน, จัดระบบเฝ้าระวังและกำจัดต้นเป็นโรคอย่างเป็นระบบ	ส่งเสริมระบบการจัดการลานตากให้ได้มาตรฐาน และส่งเสริมให้มีการวัดแบ่ง เพื่อแก้ไขปัญหาด้านราคาผลผลิตตกต่ำ	สร้างการรับรู้ถึงโทษการบุกรุกพื้นที่ป่า และแก้ไขปัญหาสิทธิทำกินให้ถูกต้องตามกฎหมาย
มิติคน	สถานการณ์ปัจจุบัน	เป็นเกษตรกรรายย่อย และสูงอายุ ทำเกษตรแบบดั้งเดิมตามความเคยชิน มีการรวมกลุ่มในพื้นที่หลายกลุ่ม และมีเกษตรกรต้นแบบด้านการเพาะปลูก	มีการรวมกลุ่มในรูปแบบเกษตรแปลงใหญ่ และมีแปลงเรียนรู้ในพื้นที่เพื่อให้เกษตรกรเข้ามาเรียนรู้ด้านการจัดการแปลง การจัดการน้ำ	เกษตรกร ไม่มีการแปรรูปขึ้นต้นเอง เพื่อให้ได้ราคาดีขึ้น นิยมขายหัวมันสด คณะเกร็ด ถูกกดราคาจากลานรับซื้อ
	ปัญหา Pain point	เข้าสู่สังคมสูงวัย ขาดแคลนเครื่องจักรกลเป็นของตนเอง ต้องจ้างรถชุดมัน และแรงงานซึ่งมีราคาสูง	กลุ่มเกษตรกรที่รวมกันส่วนใหญ่ยังไม่เข้มแข็ง และมีทักษะการบริหารจัดการกลุ่มน้อย	ขาดทักษะการต่อรอง การวางแผนการผลิต และเครื่องมือในการแปรรูปทำมันเส้นเอง
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	พัฒนา Young Smart Farmer เข้ามาบริหารจัดการเครื่องจักรกลเกษตรแบบรวมกลุ่ม	ส่งเสริมการใช้เครื่องวัดเปอร์เซ็นต์แป้งระบบดิจิทัล และการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่	อบรมการวิเคราะห์ข้อมูลตลาด เพื่อให้เกษตรกรเลือกช่วงชุดมันที่ให้แป้งสูงสุด และราคาดีที่สุด สนับสนุนเครื่องสับมันเส้นให้กับกลุ่มแปลงใหญ่ และส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อรับซื้อผลผลิตเอง

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติสินค้า	สถานการณ์ปัจจุบัน	ใช้พันธุ์หลากหลาย เช่น พันธุ์ระยอง ๕, ๗๒ และ เกษตรศาสตร์ ๕๐	ขายหัวมันสดเป็นหลัก มีการทำมันเส้นบ้างในบางกลุ่ม	ผลผลิตส่วนใหญ่ส่งเข้าโรงงานปลายทางในอุตสาหกรรมแป้งและเอทานอล
	ปัญหา Pain point	ท่อนพันธุ์ติดโรคใบด่างและการใช้ปุ๋ยไม่ตรงกับความต้องการของพืช, ต้นทุนสูง	หัวมันสดมีเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ ทำให้โดนหักราคา	ขาดการรับรองมาตรฐานสินค้า ทำให้ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดพรีเมียมได้
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	จัดตั้ง "ศูนย์ผลิตท่อนพันธุ์สะอาด" ในชุมชน และส่งเสริมการใช้ปุ๋ยสั่งตัดตามค่าวิเคราะห์ดิน	ส่งเสริมการแปรรูปเป็นมันเส้นสะอาด เพื่อเพิ่มมูลค่าและเก็บไว้ขายในช่วงราคาดี	ยกระดับการผลิตสู่มาตรฐาน GAP เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับโรงงานแปรรูป

บทที่ ๓

บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ

ตารางที่ ๕๐ แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการยกระดับการผลิตข้าวคุณภาพดีและสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรอำเภอทองแสนขัน
๒. ชื่อแผนงาน	ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม
๓. แนวทางการพัฒนา	ประเด็นที่ ๒ พัฒนาเกษตรกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP SMEs วิสาหกิจชุมชน อุตสาหกรรม ให้มีคุณภาพ ปลอดภัยได้มาตรฐาน สร้างคุณค่าเพิ่ม และมีการบริหารจัดการด้านการตลาดสมัยใหม่
๔. หลักการและเหตุผล	ข้าวในพื้นที่ทองแสนขันส่วนใหญ่ปลูกในที่ดอนและอาศัยน้ำฝน ทำให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำและคุณภาพไม่สม่ำเสมอ โครงการนี้จึงมุ่งส่งเสริมการใช้เมล็ดพันธุ์ดี ยกระดับสู่มาตรฐานข้าวปลอดภัย (GAP) และการแปรรูปเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าว
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	เพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวและยกระดับสู่มาตรฐานข้าวปลอดภัย (GAP) รวมถึงการแปรรูปเพิ่มมูลค่า
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	เกษตรกร ๕๐ รายผ่านการอบรมและวิเคราะห์ดิน ๕๐ แปลง, ต้นทุนลดลง ๑๕-๒๐%
๗. พื้นที่เป้าหมาย	พื้นที่ปลูกข้าวในอำเภอทองแสนขัน
๘. กิจกรรมหลัก	๑. กระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี (คัด) สู่ชุมชน ๒. ถ่ายทอดเทคโนโลยีลดต้นทุน (เช่น การทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ, ใช้ปุ๋ยสั่งตัด/ปุ๋ยพืชสด, ส่งเสริมข้าวปลอดภัย GAP และการแปรรูปเพิ่มมูลค่า) ๓. สนับสนุนเครื่องจักรแปรรูปขนาดเล็ก (เครื่องสีข้าวครัวเรือน/เครื่องแพ็คสุญญากาศ)
๙. หน่วยงานดำเนินการ	กรมการข้าว / กรมส่งเสริมการเกษตร
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	ต.ค.๖๙ - ก.ย.๗๐
๑๑. งบประมาณ	๕๐,๐๐๐ บาท
๑๒. ผลผลิต (Output)	เกษตรกร ๕๐ รายได้รับการอบรม และมีการวิเคราะห์ดินในแปลงนา ๕๐ แปลง
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	ต้นทุนการผลิตลดลง ๑๕-๒๐%, ผลผลิตได้รับมาตรฐาน GAP และเกิดผลิตภัณฑ์แบรนด์ท้องถิ่น

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการส่งเสริมสุขภาพดี ด้วยวิถีเกษตรปลอดภัย
๒. ชื่อแผนงาน	ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม
๓. แนวทางการพัฒนา	ประเด็นที่ ๒ พัฒนาเกษตรกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP SMEs วิสาหกิจชุมชน อุตสาหกรรม ให้มีคุณภาพ ปลอดภัยได้มาตรฐาน สร้างคุณค่าเพิ่ม และมีการบริหารจัดการด้านการตลาดสมัยใหม่
๔. หลักการและเหตุผล	ปัจจุบันคนในชุมชนพบปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตรจำนวนมาก ทำให้พบการตกค้างของสารเคมีในร่างกาย ก่อให้เกิดโรคร้ายที่แฝงจากอาหาร จึงจัดทำโครงการส่งเสริมสุขภาพดี ด้วยวิถีเกษตรปลอดภัย เพื่อให้เกษตรกร และชุมชน มีความตระหนักถึงอันตรายของสารเคมีทางการเกษตร มีความเข้มแข็งในอาชีพเกษตรกรรม ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ไร้สารเคมีตกค้างไปยังผู้บริโภค
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑. เพื่อให้เกษตรกรและชุมชนมีองค์ความรู้ เรื่อง การใช้สารชีวภัณฑ์สำหรับป้องกันกำจัดโรค และแมลงศัตรูพืช และการใช้น้ำหมักชีวภาพในการเพาะปลูก ๒. เพื่อให้เกษตรกรทำการเกษตรชีวภาพ เกษตรอินทรีย์ ปลอดภัย ไร้สารเคมี
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	๑. ผู้เข้าร่วมการอบรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ ๒. ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุน ๕๐๐ บาท ต่อไร่ ประเมินจาก แบบบันทึกต้นทุนการผลิต ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ
๗. พื้นที่เป้าหมาย	ทุกตำบล
๘. กิจกรรมหลัก	- จัดอบรมให้ความรู้ เรื่อง การปลูกพืชปลอดภัย ลดการใช้สารเคมี - สาธิตการผลิตสารชีวภัณฑ์ และน้ำหมักชีวภาพเสริมการเจริญเติบโตของพืช
๙. หน่วยงานดำเนินการ	สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	ต.ค.๖๙ - ก.ย.๗๐
๑๑. งบประมาณ	๓๕,๐๐๐ บาท
๑๒. ผลผลิต (Output)	๑. ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๕๐ ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ เรื่องการปลูกพืชปลอดภัย ลดใช้สารเคมี การผลิตสารชีวภัณฑ์สำหรับป้องกันกำจัดโรค และแมลงศัตรูพืช การผลิตน้ำหมักชีวภาพ และหลักการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องเพื่อลดความเสี่ยงของสารเคมีตกค้าง
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	๑. ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๕๐ ราย ได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ ๒. ผู้เข้าร่วมโครงการ อย่างน้อยร้อยละ ๘๐ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ ๓. ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ ๘๐ สามารถลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรได้อย่างน้อย ๕๐๐ บาท ต่อไร่

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และความมั่นคง ยั่งยืนของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์
๒. ชื่อแผนงาน	ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม
๓. แนวทางการพัฒนา	ประเด็นที่ ๒ พัฒนาเกษตรกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP SMEs วิสาหกิจชุมชน อุตสาหกรรม ให้มีคุณภาพ ปลอดภัยได้มาตรฐาน สร้างคุณค่าเพิ่ม และมีการบริหารจัดการด้านการตลาดสมัยใหม่
๔. หลักการและเหตุผล	ประชากรส่วนใหญ่ในอำเภอทองแสนขันประกอบอาชีพด้านการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อย เป็นต้น จากลักษณะภูมิประเทศมักจะเกิดปัญหาเมื่อเกิดฝนตกลงมา ปริมาณมากจึงทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลาก ดินโคลนไหลบ่าลงมาอย่างรวดเร็ว สร้าง ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และปัญหาอีกประการคืออายุโดย เฉลี่ยของเกษตรกรอำเภอทองแสนขันอยู่ระหว่าง ๕๖-๖๕ ปี ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ใน อนาคตอันใกล้จะไม่สามารถผลิตพืชไร่ที่ต้องใช้แรงงานในการเพาะปลูกทุกปีได้ ฉะนั้นถ้าเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกพืชไร่ในลักษณะเชิงเดี่ยวมาเป็นปลูกร่วมกับ ไม้ผล ไม้ยืนต้น เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และสามารถรายได้ที่มั่นคง สร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชนต่อไป
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	เพื่อส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และทำให้เกิดอาชีพ ด้านการเกษตรที่ยั่งยืน
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	๑.เกษตรกรจำนวน ๔๐ คนมีการรวมกลุ่มเป็นสถาบันเกษตรกรด้านไม้ผลไม้ยืนต้น ๒.ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นได้ จำนวน ๒๐๐ ไร่
๗. พื้นที่เป้าหมาย	ทุกตำบล
๘. กิจกรรมหลัก	๑.จัดทำเวทีชุมชนเพื่อให้เกษตรกรร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา หาข้อตกลงร่วมในการ เลือกชนิดพันธุ์ไม้ผล ไม้ยืนต้นที่เหมาะสมและจัดตั้งกลุ่ม ๒.อบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีในการปลูก การดูแลรักษาไม้ผล ไม้ยืนต้น ที่เหมาะสม ๓.สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี และกล้าพันธุ์ไม้ผล ไม้ยืนต้นที่ เหมาะสม (มะขาม ฝรั่ง โอโวก้าได้ ฯลฯ)
๙. หน่วยงานดำเนินการ	สำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนิน โครงการ	ต.ค.๖๙ - ก.ย.๗๐
๑๑. งบประมาณ	๓๐๐,๐๐๐
๑๒. ผลผลิต (Output)	๑.เกษตรกรจำนวน ๔๐ ราย ได้ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม และได้รับความรู้จากอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยี ๒.เกษตรกรได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี และพันธุ์ไม้ผลไม้ยืน ต้นจำนวน ๒๐๐ ไร่
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนิน โครงการ (Outcome)	เกษตรกรร้อยละ ๙๐ ที่ได้รับความรู้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้ผล ไม้ ยืนต้น สามารถนำกล้าพันธุ์ไปปลูกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการเกษตรแม่นยำ ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ยสั่งตัด
๒. ชื่อแผนงาน	ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม
๓. แนวทางการพัฒนา	ประเด็นที่ ๒ พัฒนาเกษตรกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP SMEs วิสาหกิจชุมชน อุตสาหกรรม ให้มีคุณภาพ ปลอดภัยได้มาตรฐาน สร้างคุณค่าเพิ่ม และมีการบริหารจัดการด้านการตลาดสมัยใหม่
๔. หลักการและเหตุผล	อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง โดยมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ ในแต่ละปีมีการซื้อปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากปุ๋ยเคมีในปัจจุบันมีราคาแพงจึงทำให้เกษตรกรมีต้นทุนที่สูง จึงมีการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยสั่งตัดเพื่อสามารถเป็น การใช้ปุ๋ยเคมีได้อย่างมีประสิทธิภาพมีปริมาณตรงกับความต้องการของพืชในแต่ละช่วงการเจริญเติบโต คำนวณ ลดต้นทุนการผลิต แต่เกิดปัญหาในขั้นตอนของการผสมแม่ปุ๋ยในแต่ละสูตรให้ตรงกับสูตรปุ๋ยสั่งตัดของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ที่มีความยุ่งยากในการจดจำ ใช้แรงงานจำนวนมากในการผสม ไม่มีความสะดวกจึงทำให้เกษตรกรหันกลับไปซื้อปุ๋ยสูตรสำเร็จ เพื่อความสะดวก จึงมีแนวคิดในการใช้เครื่องผสมปุ๋ยอัตโนมัติเพื่อจะแก้ปัญหาดังกล่าว และเกิดความแม่นยำทำให้ การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยสั่งตัดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑. เพื่อส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยสั่งตัดได้มากขึ้น ๒. เพื่อลดต้นทุนปัจจัยการผลิตของเกษตรกร
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	๑. เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ ๘๐ สามารถใช้บริการปุ๋ยสั่งตัดได้ ๒. เกษตรกรสามารถลดต้นทุนค่าปัจจัยการผลิตด้านปุ๋ยเคมี ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐
๗. พื้นที่เป้าหมาย	กลุ่มแปลงใหญ่อำเภอทองแสนขัน
๘. กิจกรรมหลัก	อบรมเทคโนโลยีการจัดการดินและปุ๋ย, จัดซื้อเครื่องผสมปุ๋ยอัตโนมัติ
๙. หน่วยงานดำเนินการ	กรมการข้าว / กรมส่งเสริมการเกษตร
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	ต.ค.๖๙ - ก.ย.๗๐
๑๑. งบประมาณ	๔,๒๙๕,๙๐๐
๑๒. ผลผลิต (Output)	๑. เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ จำนวน ๒ กลุ่มได้รับการอบรม ๒. กลุ่มแปลงใหญ่ได้รับเครื่องผสมปุ๋ยอัตโนมัติ จำนวน ๒ เครื่อง
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	๑. เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ใช้ปุ๋ยสั่งตัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒. เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่สามารถลดต้นทุนค่าปัจจัยการผลิต (ปุ๋ยเคมี) ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐

๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

ตารางที่ ๕๑ แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

โครงการ (Project)	ปัจจัยขาเข้า (Input)	กิจกรรม/กระบวนการ (Activities)	ผลการดำเนินกิจกรรม			แหล่ง งบประมาณ	ปีที่ ดำเนินการ
			ผลผลิต (Output) (เห็นผลทันทีหรือภายใน ๑ ปี)	ผลลัพธ์ (Outcome) (เห็นผลภายใน ๒ ปี)	ผลกระทบ (Impact) (เห็นผลภายใน ๓ - ๕ ปี)		
โครงการยกระดับ การผลิตข้าว คุณภาพและระบบ แปลงใหญ่	งบประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท เมล็ดพันธุ์ดี, ชุด วิเคราะห์ดิน, วิทยากร	อบรมลดต้นทุน, ใช้ปุ๋ย สั่งตัด/ปุ๋ยพืชสด, ส่งเสริมข้าวปลอดภัย และแปรรูปเพิ่มมูลค่า	เกษตรกร ๕๐ ราย อบรมลดต้นทุน/ แปรรูป, วิเคราะห์ดิน ๕๐ แปลง	ต้นทุนลดลง ๑๕-๒๐%, ได้รับ มาตรฐาน GAP, มี ผลิตภัณฑ์แบรนด์ท้องถิ่น	รายได้สุทธิครัวเรือน เพิ่มขึ้น, ดินมีสุขภาพดี อย่างยั่งยืน, เป็น ศูนย์กลางข้าวคุณภาพ	กรมการ ข้าว/กรม ส่งเสริม การเกษตร	๒๕๗๐
โครงการบริหาร จัดการผลผลิตและ ลดมลพิษ สิ่งแวดล้อม	งบประมาณ ๒๗๐,๐๐๐ บาท เครื่องจักรผลิตปุ๋ย อัดเม็ด, สารชีว ภัณฑ์ควบคุม ศัตรูพืช, และ หลักสูตรโรงเรียน เกษตรกร (IPM)	อบรมจัดการศัตรูพืช (IPM), ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ อัดเม็ด และรณรงค์ลด การเผาในพื้นที่	เกษตรกร ๑๐๐ ราย ได้รับการอบรมการ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ อัดเม็ดและการ จัดการศัตรูพืช (IPM) , มีการรวมกลุ่ม จำหน่ายผลผลิตใน ระบบแปลงใหญ่ ๓๐ ราย	เกษตรกรลดการพึ่งพา สารเคมีและปุ๋ยเคมีราคา แพง, สามารถควบคุม การระบาดของศัตรูพืชได้ อย่างมีประสิทธิภาพใน ระดับชุมชน	ปัญหาหมอกควัน (PM ๒.๕) ลดลงจากการ จัดการวัสดุเหลือใช้เป็น ปุ๋ยแทนการเผา, ต้นทุน การผลิตลดลง	งบพัฒนา จังหวัด/ กรม ส่งเสริม การเกษตร	๒๕๗๐
โครงการเพิ่ม ศักยภาพการผลิต ท่อนพันธุ์ดี	งบประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ท่อนพันธุ์มัน สำปะหลังพันธุ์ดี ปลอดภัยโรค	อบรมการผลิตพันธุ์มัน สะอาดปลอดภัย, จัดทำแปลงต้นแบบมัน สะอาด	เกษตรกร ๑๐๐ ราย ได้รับการอบรมและ จัดทำแปลงต้นแบบ พันธุ์ดีในพื้นที่	มีท่อนพันธุ์สะอาด กระจายภายในอำเภอ ลดความเสี่ยงจากโรคใบ ด่างมันสำปะหลัง	ศูนย์กลางการผลิตท่อน พันธุ์สะอาด ผลผลิตมี เปอร์เซ็นต์แป้งสูง สม่ำเสมอ เป็นที่ต้องการ ของอุตสาหกรรมแปรรูป	งบพัฒนา จังหวัด/ กรม วิชาการ เกษตร	๒๕๗๐

โครงการ (Project)	ปัจจัยขาเข้า (Input)	กิจกรรม/กระบวนการ (Activities)	ผลการดำเนินงานกิจกรรม			แหล่ง งบประมาณ	ปีที่ ดำเนินการ
			ผลผลิต (Output) (เห็นผลทันทีหรือภายใน ๑ ปี)	ผลลัพธ์ (Outcome) (เห็นผลภายใน ๒ ปี)	ผลกระทบ (Impact) (เห็นผลภายใน ๓ - ๕ ปี)		
โครงการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน	งบประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท เครื่องจักรกลชุด สระน้ำ, กล้าพืชใช้น้ำน้อย และ หลักสูตรการบริหารจัดการน้ำ	ชุดสระน้ำขนาดเล็กในไร่นา, อบรมการใช้ น้ำและปรับเปลี่ยนพืชใช้น้ำน้อย	ชุดสระน้ำขนาดเล็กในไร่นา ๑๐ สระ , เกษตรกร ๓๐ ราย ผ่านการอบรมการใช้ น้ำและพืชใช้น้ำน้อย	เกษตรกรมีแหล่งน้ำ สำรองสามารถทำ การเกษตรได้แม้ในช่วง ฝนทิ้งช่วง , มีการ ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกพืช ที่เหมาะสมกับปริมาณน้ำ	ระบบนิเวศการเกษตรมีความยืดหยุ่นต่อการ เปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ, เกษตรกร สามารถผลิตพืชได้ ตลอดปี ลดความเสี่ยง จากการพึ่งพาน้ำฝน เพียงอย่างเดียว	สถานี พัฒนา ที่ดิน/อปท.	๒๕๗๐
โครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และวิสาหกิจชุมชนสู่ Smart Group	งบ ๔๕,๐๐๐ บาท ระบบ Online Marketing, ฐาน นวัตกรรม, บรรจุ ภัณฑ์	พัฒนาศักยภาพ YSF, อบรมตลาดออนไลน์, พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และเสริมความ แข็งแกร่งกลุ่ม	เกษตรกร ๒๐ ราย/ แห่ง อบรมการตลาด ออนไลน์/บรรจุ ภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้	มีช่องทางขายออนไลน์ เพิ่มขึ้น ๒-๓ ช่องทาง, กลุ่มมีความเข้มแข็งใน การจัดการ	เกิดผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ กลับสู่ถิ่น, เศรษฐกิจ ชุมชนเข้มแข็งไม่พึ่งพา พ่อค้าคนกลาง	อปท.	๒๕๗๐

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (๒๕๖๗). สถิติจำนวนประชากรและบ้าน พื้นที่อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์. สืบค้นจาก ระบบสถิติทางการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (๒๕๖๗). ข้อมูลพื้นฐานระดับพัฒนาชนบท ปี ๒๕๖๗. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมชลประทาน. (๒๕๖๗). ข้อมูลแหล่งน้ำ แผนที่ลุ่มน้ำ และโครงข่ายทางน้ำในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: โครงการชลประทานอุตรดิตถ์.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (๒๕๖๗). ฐานข้อมูลกลุ่มชุดดิน ข้อมูลความลาดชัน และลักษณะการใช้ที่ดิน อำเภอทองแสนขัน. สืบค้นจาก <http://agri-map-online.moac.go.th>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง. สืบค้นเมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙, จาก <https://farmer.doae.go.th/>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). ระบบสารสนเทศการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร (ระบบ ๓ก.). สืบค้นเมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙, จาก <https://ffgdev.doae.go.th/admin/site/index>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. สืบค้นเมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙, จาก <https://smcmanage.doae.go.th/login>
- ที่ว่าการอำเภอทองแสนขัน. (๒๕๖๗). แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองและข้อมูลสภาพทั่วไปอำเภอทองแสนขัน. อุตรดิตถ์: สำนักงานอำเภอทองแสนขัน.